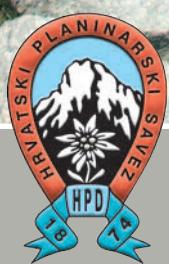

HRVATSKI PLANINAR

110 GODINA
100 GODIŠTA

ČASOPIS HRVATSKOG
PLANINARSKOG SAVEZA

SRPANJ
KOLOVOZ
2008

7-8

»HRVATSKI PLANINAR« – ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA »CROATIAN MOUNTAINEER« – JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

ČASOPIS »HRVATSKI PLANINAR« izlazi u **11 brojeva godišnje** (za srpanj i kolovoz kao dvobroj). Prvi broj izšao je **1. lipnja 1898.** Časopis je od 1949. do 1991. godine izlazio pod imenom **»Naše planine«.**

PRETPLATA za 2008. godinu iznosi **140 kuna** (za inozemstvo 35 eura). Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskog planinarskog saveza **2360000-1101495742**, pri čemu na uplatnici, u rubrici **»Poziv na broj«**, mora biti upisan **Vaš preplatnički broj**. Preplata za inozemstvo uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**, također uz poziv na preplatnički broj.

VAŠ PRETPLATNIČKI BROJ (1)

otisnut je uz Vašu adresu, koja je naliđeljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate, uz adresu ćete moći vidjeti znaku o obavljenoj uplati. Tako možete provjeriti je li Vaša uplata za tekuću godinu uredno primljena i evidentirana u HPS-u (2).

NOVI PRETPLATNICI, odnosno zainteresirani za preplatu na časopis »Hrvatski planinar«, trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti Hrvatskom planinarskom savezu. Za nekoliko dana poštom će primiti uplatnicu i brojeve koji su izašli od početka godine, a zatim će, nakon uplate, svaki mjesec na svoju adresu redovno primati svoj primjerak časopisa.

CIJENA POJEDINAČNOG PRIMJERKA je **15 kuna** (+ poštارина).

SURADNJA: Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Krajnji rok za primitak priloga je deseti dan prethodnoga mjeseca (20 dana prije izlaska broja). **Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova**, posebno dužih priloga. **Prednost** imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim i većim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenta!). Podrobnejne upute nalaze se na web-stranici časopisa.

STAVOVI I MIŠLJENJA izneseni u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

WEB-STRANICA ČASOPISA: www.plsavez.hr/HP

BIBLIOGRAFIJA »HRVATSKOG PLANINARA«:

www.plsavez.hr/HP/Bibliografija

NAKLADNIK

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

PRETPLATA I INFORMACIJE

Ured Hrvatskog planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

UREDNIŠTVO

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Alan Čaplar
Palmotićeva 27, 10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
mob.: 091/51-41-740
tel.: 01/48-17-314

UREDNIČKI ODBOR

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

LEKTURA I KOREKTURA

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

GRAFIČKA PRIPREMA

Alan Čaplar

TISAK

Ekološki glasnik, Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

350 110 godina i 100 godišta
»Hrvatskog planinara«

354 Zašto planinariti

356 Ben Nevis – najviši vrh
Ujedinjenoga Kraljevstva

372 Čovjek i planina

TEMA BROJA

Ben Nevis – najviši vrh Ujedinjenog Kraljevstva

SADRŽAJ

Svečanost za pamćenje!	350
Uredništvo »Hrvatskog planinara«	
Zašto planinariti	354
Vanja Radovanović	
Ben Nevis – najviši vrh Ujedinjenoga Kraljevstva	356
Ljerka i Tomislav Nežmah	
Žuti i Vranji kuk	362
Nenad Vađić	
Od Metle do Oštrogog Kozjaka	366
Faruk Islamović	
Jeste li čuli za Tmor?	370
Orsat Žitković	
Čovjek i planina	372
Sveti Mihovil	374
Hrvoje Zrnčić	
Krka – povijesna baština viđena okom planinara	378
Ante Juras	
Pisma čitatelja	383
Planinarske kuće	387
Tko je što u hrvatskom planinarstvu: Darko Grundler ..	389
Vijesti	390
Kalendar akcija	396

SLIKA NA NASLOVNICI

**Obalni strmci (klifovi) i jezero Mir
u Parku prirode Telašćica na
Dugom otoku**
foto: Alan Čaplar

Svečanost za pamćenje!

Hrvatski planinar – 110. obljetnica prvoga broja i 100. godište časopisa

Čitatelji našega časopisa primili su početkom lipnja posebno svečan i podebljan lipanjški broj »Hrvatskog planinara«, s obiljem članaka o samom časopisu i s odabranim člancima iz njegove prošlosti. Dio naklade toga jubilarnog broja tiskan je i ukoričen u vidu knjige, pod naslovom »Antologija Hrvatskog planinara 1898 – 2008«. Izdavanje toga jubilarnog izdanja od 148 stranica, povodom 110. obljetnice izlaska prvog broja i 100. godišta časopisa, iznimian je događaj za Hrvatski planinarski savez i hrvatske planinare jer se njime potvrđuje kulturni identitet hrvatskog planinarstva.

Antologija, koja odabranim člancima iz stoljetne povijesti časopisa oslikava razvitak i bogatu tradiciju »Hrvatskog planinara« i koja je izdana točno 110 godina nakon izlaska prvog broja, predstavljena je planinarskoj javnosti na posebnoj svečanosti u Novinarskom domu u

Zagrebu 4. lipnja 2008. Unatoč strašnom olujnom nevremenu koje je netom prije početka svečanosti zahvatilo središte Zagreba, dvorana Novinarskog doma bila je popunjena do posljednjeg mjesta. Među gotovo 200 uzvanika bilo je i mnogo suradnika iz udaljenih krajeva Hrvatske.

Predsjednik Hrvatskoga planinarskog saveza prof. dr. Hrvoje Kraljević govorio je o ulozi »Hrvatskog planinara« u hrvatskom planinarstvu i općoj kulturi, a predsjednica Zbora novinara za okoliš Hrvatskoga novinarskog društva, ugledna novinarka Tanja Devčić, o samoj antologiji i stoljetnom djelovanju planinara u zaštiti prirode. Dugogodišnji urednik časopisa prof. dr. Željko Poljak oduševio je uzvanike sažetim, ali vrlo zanimljivim prikazom povijesti časopisa, a sadašnji urednik Alan Čaplar objasnio je kako je nastala antologija te zahvalio svim suradni-

Skupna fotografija suradnika »Hrvatskog planinara« 4. lipnja 2008.

TOMISLAV MARKOVIĆ

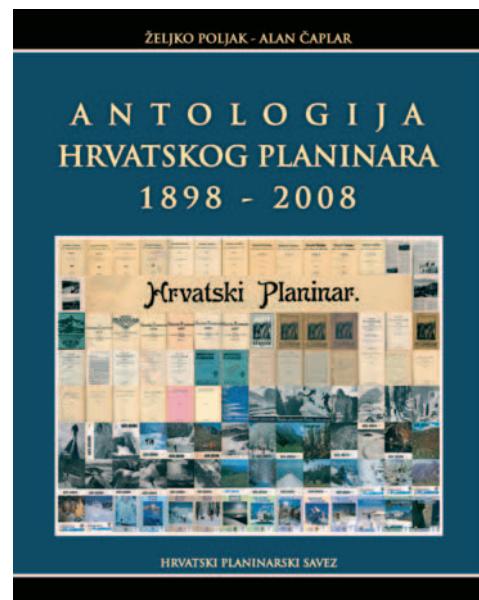
Unatoč jakoj oluji velika dvorana Novinarskog doma bila je ispunjena do zadnjeg mesta

Malo koji hrvatski časopis može se podići da izlazi 110 godina i da je doživio stotinu godišta kao »Hrvatski planinar«

cima, bez kojih izdavanje časopisa ne bi bilo moguće. Najvrjednijim suradnicima časopisa odano je priznanje prigodnim spomenicama, a okupljeni su mogli u naravi vidjeti jedan od rijetkih cijelovitih kompleta svih brojeva časopisa. Uvezana godišta poslagana u nizu (više od 28 700 stranica!) mjerila su gotovo dva i pol metra.

Prošle je godine započelo digitaliziranje (skeniranje) svih brojeva »Hrvatskog planinara«, kako bi sva godišta bila dostupna zainteresiranim na internetu i DVD-u, a najstariji brojevi trajno sačuvani u digitalnom obliku. Novac za taj vrlo opsežan program osigurao je Hrvatski planinarski savez, a program je nedavno poduprlo i Ministarstvo kulture. Dosad je digitalizirano više od 20.000 stranica, o čemu je na svečanosti u Novinarskom domu govorio Branko Meštrić.

Vrhunac večeri bilo je puštanje u rad računalne bibliografije i pretraživača, koje je, ulo-

Dio naklade lipanskog broja ukoričen je tvrdim uvezom pod naslovom »Antologija Hrvatskog planinara 1898 - 2008«

Predstavljajući prof. dr. Hrvoje Kraljević, Tanja Devčić, prof. dr. Željko Poljak, Alan Čaplar, Branko Meštrić i prof. dr. Darko Grundler

živši u to ogroman trud, izradio i HPS-u darovao prof. dr. Darko Grundler. Autor bibliografije imao je i čast da osobno pokrene korištenje bibliografije na internetskoj stranici HPS-a i time na simboličan način započne digitalnu eru »Hrvatskog planinara«. Članak o njegovoj bibliografiji objavljen je u jubilarnom broju »Hrvatskog planinara«.

Vijest o planinarskoj svečanosti u Novinarskom domu objavili su Hina, Prvi i Drugi program Hrvatskoga radija, Radio Sljeme, Radio Brač, Večernji list, Vjesnik, Planinski vestnik, internetski portali HRT-a, TotalPortal, javno.hr, eZadar i drugi, a urednici Željko Poljak i Alan Čaplar govorili su o časopisu gostujući uživo u programu HRT-a i OTV-a.

Unatoč tome što su svi bili pravovremeno i točno obaviješteni ciljanim objavama za medije i premda su sve obavijesti o časopisu bile su dostupne i na internetskoj stranici HPS-a, većina je medija na žalost pogrešno objavila da je predstavljen stoti broj »Hrvatskog planinara«, ne vjerujući valjda da u Hrvatskoj postoji planinarski časopis koji slavi stotinu godišta (a ne sto brojeva). Mnogi javni mediji nisu objavili ni najkraću vijest o planinarskoj svečanosti, misleći očito da planinari i kultura nisu dovoljno zanimljivi njihovoj publici. Šteta, jer tradicija i doprinos »Hrvatskog planinara« ukupnoj kulturi, pa i popularnost našeg časopisa među njegovim čitateljima, uvelike premašuju značenje i popularnost mnogih drugih periodičnih publi-

www.plsavez.hr/HP/Bibliografija

100 godišta časopisa nadohvat m i š a

Izdavanje jubilarnog broja od 148 stranica, povodom 110. obljetnice izlaska prvog broja i 100. godišta časopisa, iznimam je događaj za HPS i hrvatske planinare jer se njime potvrđuje kulturni identitet našeg planinarstva

kacija. Hvala onima koji su prepoznali i istaknuli to što »Hrvatski planinar« znači hrvatskim planinarima.

Antologija Hrvatskog planinara 1898 – 2008 prvi je put predstavljena planinarima na Danima hrvatskih planinara 24. i 25. svibnja pod Belecgradom na Ivanšćici. Svako planinarsko društvo čiji su se članovi odazvali pozivu na obilježavanje toga dana dobilo je na dar jedan primjerak knjige. Pred planinarskom kućom »Belecgrad« uredništvo je zainteresiranim planinarima besplatno podijelilo oko 1500 primjeraka starih brojeva časopisa. Samo tri dana nakon toga, Damir Bajs, član uredništva »Hrvatskog planinara«, prilikom posjeta članova HPD-a »Željezničar« predsjedniku Republike Hrvatske Stjepanu Mesiću, upoznao je predsjednika s izdavanjem antologije i 110-godišnjom tradicijom »Hrvatskog planinara«. Na

ROMAN ČAPLAR

Urednik Alan Čaplar s »Antologijom Hrvatskog planinara 1898 – 2008« točno 110 godina nakon izlaska prvog broja na najvišem vrhu Hrvatske

dan kad je prije 110 godina izšao prvi broj »Hrvatskog planinara«, glavni je urednik Alan Čaplar simbolično donio primjerak antologije na Dinaru (1831 m), najviši vrh Hrvatske.

Predstavljanje časopisa može se prirediti i u svim planinarskim društvima koja to žele, budući da je za svečanost pripremljeno digitalno predavanje o »Hrvatskom planinaru«. Zainteresirani se mogu javiti Uredu HPS-a.

Uredništvo najsrsdačnije zahvaljuje svima koji su uputili čestitke i riječi potpore.

VESNA HOLEVAC

Urednici Željko Poljak i Alan Čaplar pokazuju koji dio biblioteke koji su uredili

Zašto planinariti

Vanja Radovanović, Zagreb

Razgovarajući o planinarstvu često sam čuo, a još češće naslutio neizgovorenog pitanje: »Zašto planinariti? Čemu to? Što je tu tako zanimljivo?« Svi znamo onu poznatu narodnu poslovicu o sto ljudi i sto čudi, pa bi tako vjerojatno i stotinu planinara na ovo pitanje dalo stotinu različitih odgovora. No, poznavajući mnoga planinara, sebe samog i svoju motivaciju za planinarenje, mislim da mogu dati prilično dobar pregled mogućih odgovora.

Počet ćemo nekim uobičajenima. Iako mnogi ljudi svjesni potrebe za rekreacijom daju prednost kućnim biciklima, teretani, fitness centrima i sličnim ustanovama, još uvijek postoje i takvi koji najboljom i najzdravijom fizičkom aktivnošću smatraju onu na svježem zraku. A gdje ima više svježeg zraka nego u prirodi, u šumi, na planini? Na sreću, Zagreb krasi Medvednica, koja zaista nije daleko – iz moga stana blizu savske obale ima samo 13 minuta vožnje do najbližeg ogranka. Više puta provjereno.

Neki su ljudi, uglavnom gastronomsko-hedonističke orijentacije, došli do zaključka da

**Razgovarajući o planinarstvu
često sam čuo, a još češće
naslutio neizgovorenog pitanje:
»Zašto planinariti? Čemu to?
Što je tu tako zanimljivo?« Svi
znamo onu poznatu narodnu
poslovicu o sto ljudi i sto čudi,
pa bi tako vjerojatno i stotinu
planinara na ovo pitanje dalo
stotinu različitih odgovora**

grah s kobasicom, purica s mlincima, pečenje sa zeljem ili orehnjača najbolje prijaju na svježem planinskom zraku i nakon stanovitoga tjelesnog napora. Tada i pivo ili gemiš lakše klize niz grlo! A ne smijemo zanemariti ni ad hoc roštjlje, bez drvenog ugljena i metalnih rešetki, na vatri od grana skupljenih u okolini, s kobasicama nataknutim na lijeskov štap i krumpirima koji se peku u pepelu.

Druge ljudi privlače nepoznata odredišta – samo na obližnju nam Medvednicu, koju su mnogi otpisali kao »preciviliziranu«, vodi se damdesetak markiranih staza i još stotine nemarkiranih. Koliko je to mogućnosti za istraživanje i otkrivanje nepoznatih detalja! A gdje su tek ostale planine, u Hrvatskoj, obližnjim zemljama i još dalje...

Postoje ljudi koji u planinama traže mir, opuštaju se, meditiraju, uživaju u tišini... Ni njima nije teško naći prikladno odredište. Onih nekoliko najpoznatijih staza na Medvednici vikendom su (ali samo vikendom) zaista napućene, dok sve ostale samuju. I, vjerovali ili ne, uopće nije teško vidjeti srne na samo nekoliko stotina metara od prvih gradskih kuća.

Postoje i planinari-fotografi, koji u planinama traže fotografске motive (prepoznat ćete ih odmah po foto-torbici preko ramena), planinari-skupljači, koji skupljaju ljekovite trave, gljive ili šumske plodove (prepoznat ćete ih po košarici punoj gljiva, plodova ili trave), pa čak i planinari-zagadivači, koji za sobom ostavljaju trag smeća... Takvi se, ustvari, i ne ubrajaju u planinare, zato što se svojom životnom filozofijom ne uklapaju u društvo dosad nabrojanih, a i zato što oni ipak najčešće u planinu dolaze autom i svoj teret, koji najčešće čine zahrdali kućanski aparati ili građevinski otpad, kriomice iskrcavaju u najbliži potok ili šumarak.

»Pa gdje si onda ti u toj klasifikaciji?« pištaju me katkad. A ja ne znam što bih rekao, jer nisam ni u jednoj. Ili sam možda ipak u svima. Uživam u svježem zraku, miru i pjevu ptica. Uživam u pogledima s vrhova, izležavanjima na planinskim livadama, penjanju po stijenama. Uživam u fotografiraju, jedjenju šumskih malića, otkrivanju nepoznatih zakutaka naših planina. Uživam i u ručku u planinarskom domu. Kada ga nema, čak i pašteta na komadu kruha iz ruksaka prija bolje nego kod kuće.

Malo manje uživam u vožnji automobilom nakon nekog izleta na udaljeno odredište, ali zato iskreno uživam u drmusanju vlaka dok moje društvo i ja u kupeu raspredamo tko zna o kojoj temi. Nećete vjerovati, uživam čak i u onom zamoru mišića koji slijedi nakon povratka sa šetnje po brdima. Znam da sam negdje bio, nešto napravio, družio se s meni dragim ljudima (ili pak sa samim sobom, nekad i sebe samog rijetko »sretnem« u ovom užurbanom svijetu), video neku novu ili se prisjetio neke dobro poznate planine.

Ako ste još uvijek skeptični, nemojte odustati, nego pokušajte sljedeće: za vrućega ljetnog dana prošećite Horvatovim stubama na Medvednici i uživajte u svježini potočića u

njihovu podnožju. Popnite se u bistro večer na Ptičji vrh iznad Ruda u Samoborskom gorju i osluškujte pjev ptica, gledajte treperenje svjetla Zagreba u daljini dok sunce polako zalazi. Krenite za lijepa dana prema Oštrcu, također u Samoborskem gorju, i zagledajte se u Kamniške Alpe koje vas gledaju s obzora, zamišljajući da su Himalaja. Svratite na Japetić k teti Ruži na čuvenu patku s mlincima i legnite nakon nje u hlad dok vam se oči same sklapaju.

Posjetite dom na Zavižanu na sjevernom Velebitu i obuhvatite pogledom cijeli Kvarner, a zatim prošećite stjenovitim labirintom Rožanskih kukova. Posjetite Alpe, probudite se rano ujutro i krenite prije izlaska sunca na Triglav ili neki drugi visoki vrh. A nakon toga dočekajte zalazak sunca, naslonjeni leđima na topao zid doma. Krenite bilo kojom uskom grebenskom stazicom, prespavajte u bilo kojem planinarskom skloništu u društvu sa zvukom pucketanja vatre u peći i šuškanja vjeverica, puhova i šišmiša. Nisam još sreo nikoga tko nakon takvih iskustava nije zauvijek ostao planinar.

Članak je izvorno napisan za internetski portal Mediapositiva koji prenosi samo »dobre vijesti« (www.mediapositiva.hr)

Ben Nevis – najviši vrh Ujedinjenoga Kraljevstva

Ljerka i Tomislav Nežmah, Zagreb

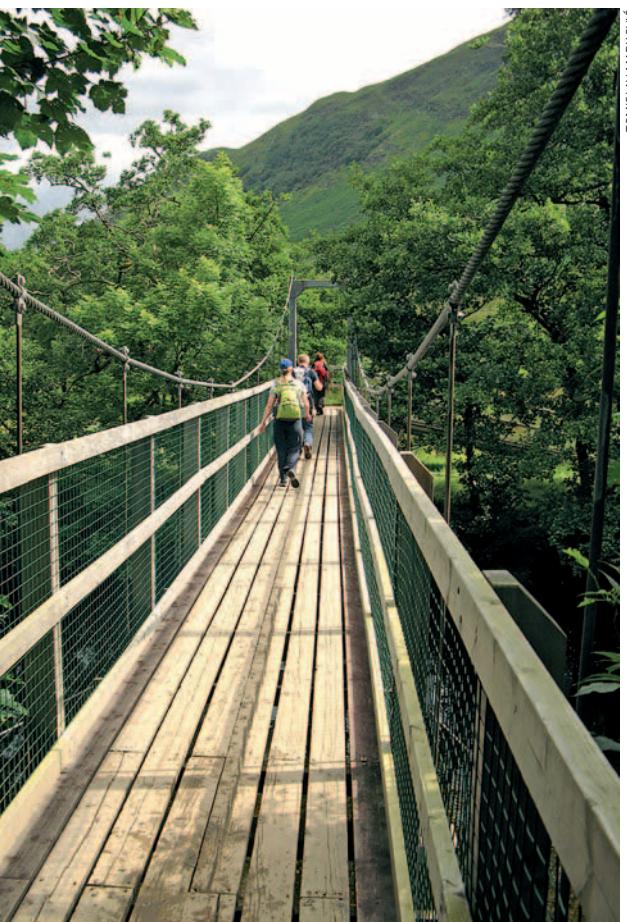
Prošle nam se godine ukazala prilika posjetiti Škotsku i boraviti osam dana na Loch Lomondu, najvećem škotskom jezeru i prvom nacionalnom parku. Zašto ne? Škotska – zvući nam jednako egzotično poput dalekih južnih krajeva i svakako dovoljno zanimljivo da

se vrijedi potruditi i ponešto saznati o njoj. Malo-pomalo počeli smo isčekivati svoje uzbudljivo putovanje.

Budući da se svi iz četveročlane ekipe bavimo planinarenjem, cilj našeg putovanja nije bio samo lješkariti na obalama mondenog jezera Loch Lomonda, već istražiti i »osvojiti« barem poneki planinski vrh na otoku. Nakon uspona na najviše vrhove staroga kontinenta (austrijske, švicarske, talijanske i francuske Alpe) – za većinu članova naše male ekipe ne bi trebao biti veći problem osvojiti Veliku Britaniju.

Velika Britanija po svom nastanku pripada starom gorju iz doba paleozoika, koje visinom ne prelazi 1500 m, pa nema tako impozantnih gromada poput Alpa. No, izazova uvijek ima i ne treba podcjenjivati niti te manje visine!

Za početak – upoznat ćemo se s Loch Lomondom i našom okolicom. Nacionalni park Loch Lomond i Trossachs obuhvaća različite krajolike, od visokih područja Breadalbanea do slanih (morskih) jezera Argylla. Područjem parka prolazi prirodna granica prema visinskom području, razdvajajući pitoma nizinska od surovih brdovitih područja. Park je podijeljen na četiri odvojene cjeline: Loch Lomond, Trossachs, Argyll Forest i Breadalbane. Jezero Loch Lomond (na gaelskom Loch Laomainn) nalazi se u samom srcu prvoga škotskog nacionalnog parka, geografski i kulturnalno. To je najveće slatkovodno jezero u Velikoj Britaniji, a svojom je ljepotom nadahnulo brojne pjesnike, slikare, pjevače i priповjedače da opišu njegove ljepote. Jezero je dugo 39 km, a najveća mu je širina 8 km. Prosječna mu je dubina 37 m, a najveća dubina oko 190 m. Po vodenoj površini najveće

TOMISLAV MARKOVIĆ

Putovi za planinarenje ne pružaju mnogo hlađa, ali ni vrućine na Otoku nisu neizdržive

TOM SLIWA/MARIBOR

Ben Nevis (gaelski: Beinn Nibheis) nalazi se na zapadnoj strani gorja Grampian, u škotskoj pokrajini Lochaber, u neposrednoj blizini gradića Fort Williama. Godišnje je posjeti i 100.000 posjetitelja – što izletnika, što planinara

je jezero u Velikoj Britaniji, ali je po volumenu vode na drugom mjestu, odmah iza poznatog Loch Nessa. Na jezeru je čak 38 otoka.

Nacionalni park proteže se od Ballocha na jugu do Tyndruma na sjeveru. Podijeljen je granicom između brdovitog područja »Highland« i nizinskog područja. Obiluje raznolikim pejzažima, od obalnog dijela, zelenih prostranih pašnjaka s farmama, preko hrastovih šuma i stepskih područja, pa do dolina nalik na fjordove – sve na području od nekoliko milja. Ti raznovrsni krajolici obiluju biljnim i životinjskim vrstama – tu obitava više od 200 vrsta ptica i 29 vrsta sisavaca i raste više od četvrtine britanskih biljnih vrsta. Raznolikost i bogatstvo toga područja predstavljaju raj za biljni i životinjski svijet, ali ono nudi i velik izbor sadržaja prilagođenih turistima i posjetiteljima.

Nakon jednog dana odmora i turističkog razgledavanja okolice, te šetnji Loch Lomon-

dom, došao je red i na središnji dio našeg izleta – uspon na Ben Nevis, najviši vrh Ujedinjenoga Kraljevstva. Ustajemo rano, spremamo ruksake i krećemo na autobus za Fort William.

Cesta A82 vodi zapadnom obalom Loch Lomonda, sjeverozapadno do Fort Williama, pružajući nam priliku za još jedno uživanje u ljepotama krajolika. Gradić Fort William vrlo je simpatičan, izgleda opušteno, a smješten je u samom podnožju Ben Nevisa. Prozvan je i »glavnim gradom za outdoor aktivnosti – planinarenje i penjanje«. Pruža neizmjerne mogućnosti za istraživanje prirodnih ljepota i polazište je za nekoliko planinarskih uspona. S glavnim gradskim središtem dobro je povezan željeznicom i autobusom. U blizini autobusnoga kolodvora nalazi se turistički centar u kojem saznajemo osnovne informacije o usponu.

Ben Nevis (gaelski: Beinn Nibheis) najviša je planina na britanskom otočju. Nalazi se na

zapadnoj strani gorja Grampian, u škotskoj pokrajini Lochaber, u neposrednoj blizini gradića Fort William. Poznata je i pod nadimkom »Ben«. Godišnje je posjeti i 100 000 posjetitelja – što izletnika, što planinara. Najviše ih prođe tzv. Pony Track stazom koja počinje u dolini Glen Nevis na južnom podnožju. Za alpiniste i penjače izazovnija je i atraktivnija stijena sa sjeverne strane. Ta stijena, visoka 700 metara, jedna od najviših u Britaniji pa je popularno odredište klasičnih i slobodnih penjača jer nudi mnoštvo smjerova raznih težina.

Ben Nevis je visok 1344 metra. Na vrhu se nalaze ruševine promatračnice koja je bila u

funkciji od 1883. do 1904. i u kojoj su se za to vrijeme prikupljali i pratili meteorološki podaci. Ti su podaci i danas važni za razumijevanje vremenskih prilika u škotskim planinama.

Ben Nevis tvori planinski lanac sa susjednim planinama na sjeveroistoku – Carn Mor Dearg i s njom povezanom Carn Mor Dearg Arete. Obje se planine nalaze među osam najviših u Velikoj Britaniji (viših od 4000 stopa, tj. 1219 m). Dok su Aonach Mor i Aonach Beag odmah na istoku, ostale su četiri u Cairngormu. Zapadna i južna strana Ben Nevisa uzdiže se 1200 m visoko i širinom 2 km od dna doline Glen Nevis najduža je i najstrmija brežuljkasta padina u Britaniji. Na sjevernoj se, pak, strani

TOMISLAV MARKOVIĆ

nalazi strma litica od 600 m koja se spušta sve do Coire Leis. Na tom se području nalazi Charles Inglis Clark Memorial Hut, tzv. CIC Hut, privatno penjačko sklonište (680 m), u vlasništvu Škotskoga planinarskog društva. Koristi se kao polazište za mnoge penjačke smjerove na sjevernoj strani.

Uz glavni vrh (1344 m), Ben Nevis ima dva »sporedna« vrha. Viši vrh (1221 m) smješten je na sjeverozapadu i lako ga se može zamijeniti s Ben Nevisom jer gledan iz Fort Williama djeli je podjednako visoko. Drugi, Carn Dearg (1020 m), izdiže se iz Glen Nevisa na jugozapadnoj strani. Niže brdo, Meall an t-Suidhe (711 m), nalazi se zapadnije i tvori sedlo ispred

Ben Nevisa, zajedno s malim jezerom Lochan an t-Suidhe. Popularna turistička i planinarska staza iz doline Glen Nevis prolazi duž ovoga brda, prije nego se počinje uspinjati širokom zapadnom bočnom strminom prema Ben Nevisu.

Ben Nevis se sastoje uglavnom od vulkanskih stijena iz devona, uklopljenih u okruženje s metamorfnim škriljevcem, koje tvore seriju koncentričnih brazda. »Najunutrašnija« (tj. središnja brazda), poznata pod nazivom unutarnji granit, tvori masivnu gromadu iznad Lochan Meall an t-Suidhe, zajedno sa susjednim grebenom Carn Mor Dearg. Meall an t-Suidhe sačinjen je dijelom od vanjskoga granita, koji je crvenije boje. Sam vrh, zajedno sa strmom sjevernom liticom, sastoji se od andezitne i bazaltne lave. Planina je izrazito oblikovana glacijacijom.

Zbog svoje nadmorske visine, primorske lokacije i topografije, Ben Nevis je poznat po lošim vremenskim prilikama, koje često predstavljaju opasnost za loše opremljene hodače. Prema podacima opservatorija na vrhu bilježenima od 1883. do 1904., vrh je u razdoblju od studenoga do siječnja 80% vremena obavljen maglom, a u svibnju i lipnju 55% vremena. Prosječna zimska temperatura kreće se oko -5°C , a prosječna mjesečna temperatura je $-0,5^{\circ}\text{C}$. Godišnje se u prosjeku pojavljuje 261 olujno nevrijeme i padne 4350 mm padalina. Za usporedbu, u obližnjem Fort Williamu prosjek je 2050 mm, a u Invernessu i Londonu 600 mm. U zimskom je razdoblju dvostruko više padalina nego u proljeće i ljeti. Snijega ima tijekom cijele godine – posebno na sjevernim strminama.

Prvi zabilježen uspon na Ben Nevis ostvario je edinburški botaničar James Robertson 17. kolovoza 1771., koji je na tom području sakupljao botaničke uzorke. Još jedan rani uspon, 1774., ostvario je John Williams, koji je prvi geološki istraživao planinu. John Keats uspeo se planinom 1818., uspoređujući uspon s »gradnjom deset katedrala sv. Paula bez odgovarajućeg stubišta«. Ben Nevis tada još nije bio potvrđen kao najviša planina u Britaniji. Promatračnica na vrhu izgrađena je ljeti 1883. i bila je u funkciji 21 godinu. Prva staza prema vrhu izgrađena je u isto vrijeme kad i proma-

TONIŠLAV MARKOVIĆ

sudjeluje do 500 trkača. Starta se i završava na nogometnom igralištu Claggan Park u predgrađu Fort Williama. Na njoj mogu sudjelovati samo oni koji su istrcali najmanje tri brdske trke. Trkači moraju imati odgovarajuću vodo otpornu opremu, kapu, rukavice i zviždaljku. Tko ne uspije doći do vrha za dva sata upućuje se natrag. Rekord staze još od 1984. drže Kenny Stuart (1h 25' 34") i Pauline Howart (1h 43' 25"), oboje iz atletskoga kluba »Keswick«.

Mi smo krenuli iz središta Fort Williama, udaljenog oko 2 km od Glen Nevis Visitor Centra, gdje je veliko parkiralište i kamp. Staza započinje prelaskom drvenog mostića i blago se uspinje. U blizini je mala farma s pašnjacima na kojima pasu ovce. Dolina i podnožje prekriveni su zelenim livadama i niskim, uglavnom bjelogoričnim raslinjem. Staza je široka, utabana, a na strmijim dijelovima načinjena u obliku kamenih stuba. Vidik je otvoren i može se uživati u zelenim brežuljcima.

Kako se uspinjemo, tako se ispod nas širi vidik na dolinu Glen Nevis i veliki kamp. Nisko raslinje sve više prelazi u zelene površine obrašle papratima i travom. Cijelim putem susrećemo mnoštvo ljudi, šetača, hodača, turista i, naravno, planinara. Ima čak i cijelih obitelji s djecom i kućnim ljubimcima. Na putu ima nekoliko mjesta s odmorištem i vidikovcem. Nakon strmoga stepenastog dijela stiže se do sedla Lochan Meall an t-Suidhe (570 m). Tu se nalazi lijepo jezerce – pravo mjesto za kratak odmor i uživanje u prirodnim ljepotama.

Za ljetni uspon potrebna je čvršća obuća za hodanje (ne nužno gojzerice) i svakako primjereni odjeća, što znači: dobro je slojevito se obući. Za hodanje treba imati majicu kratkih rukava ili laganiju košulju. No, potrebno je ponijeti i »flis«, jaknu i/ili »windstoper«, jer se vrijeme može vrlo brzo promijeniti iz sunčanoga u vjetrovito i maglovito.

Tek nakon sedla predstoji uspon od oko 700 m uzduž velike stjenovite gromade – zapadne strane Ben Nevisa. Staza se uzdiže dugačkim zavojem razmjerno blagog nagiba. Prolazimo uz planinski potok koji se u obliku slapića slijeva niz kamene litice i nastavlja nizom cik-cak zavoja, na pojedinim mjestima također oblikovanih u kamene stube. Krajobraz

tračnica i služila je za ponije koji su nosili teret i namirnice, a projektirana je s minimalnim nagibima radi lakšeg pristupa. Nakon izgradnje staze i otvorenja promatračnice usponi na »Ben« sve su učestaliji, a još popularniji postao je kada je 1894. u Fort William stigla željezница. U to je vrijeme bilo i prijedloga da se željezница izvede do samoga vrha, ali to se nije ostvarilo.

Cijeli posjed Ben Nevis, zajedno s južnom stranom planine, uključujući i sam vrh, kupila je 2000. škotska dobrotvorna zaklada John Muir Trust.

Svake se godine upriličuje jedinstvena trka na Ben Nevis. Zametak trke seže u daleku 1895., kada se William Swan, frizer iz Fort Williama, uspio trčeći od gradskoga poštanskog ureda popeti na Ben Nevis i sići s njega za 2 sata i 45 minuta. Sljedećih je godina bilo pokušaja obaranja tog rekorda, no prva službena trka održana je 3. lipnja 1898. (upravo u vrijeme izlaska prvog broja »Hrvatskog planinara«) pod pokroviteljstvom i po pravilima Škotskog amaterskog atletskog saveza. Natjecalo se deset trkača. Start je bio ispred hotela Lochiel Arms, što znači još dalje od Fort Williama. Pobjednik je bio dvadesetjednogodišnji Hugh Kennedy. Trka u današnjem obliku redovito se održava od 1937. svake prve subote u rujnu i na njoj

se mijenja i nema više zelenila, oko nas su samo stijene. Uspon postaje nešto teži pa malo sporije napredujemo, no još uvijek nemamo većih poteškoća. Kako se približavamo vrhu, na nekim mjestima nailazimo na zasnježene dijelove. Postaje sve hladnije i vjetrovitije. U jednom trenutku ulazimo u oblak, no vjetar ga pomalo odnosi dalje.

Konačno, pred vrhom Ben Nevisa nailazimo na veliku stjenovitu zaravan od oko 200 kvadratnih metara. Najviša točka označena je velikom kamenom mogilom, koja se nalazi na katastarski izmjerenoj najvišoj točki. Pred njom je velika gužva, jer se svi hoće slikati. Čekamo u redu da i mi stanemo na najvišu točku Velike Britanije i to ovjekovjećimo. Na žalost, nemamo zastavu, ali tu se našla kapa sa šahovnicom i natpisom »Croatia».

Konačno, zaslužen kratak odmor! Zadovoljstvo postignutim, kao i nakon svakog uspona. Promatrano mnoštvo ljudi oko sebe, razdražana lica, ali i poneka iscrpljena lica onih koji su krajnjim snagama stigli do vrha. Nakon nekoliko trenutaka nebo se potpuno razvedrilo,

sunce obasjalo vrh i nagradilo nas prekrasnim vidikom. Britanija pod nogama! Prava prilika za još nekoliko fotki.

Još malo razgledavamo uokolo. Tu se nalaze i ruševine čuvene promatračnice, na čijem je nekadašnjem tornju izgrađeno sklonište za slučaj vremenskih nepogoda. Pored njega nalazi se i spomen-obilježje za poginule u Drugom svjetskom ratu.

Ubrzo nakon silaska s vršnog dijela grupica ljudi skreće na kraticu, i mi za njima. Odjednom smo se našli na strmom siparu koji se spušta izravno na sedlo i livadu s jezercem. Put je kraći, ali i zahtjevниji, a traje skoro jednako kao i silazak zavojima. Da smo dobro prošli, shvatili smo tek u trenutku kad nas je počeo nadlijetati spasilački helikopter, koji se zaputio upravo nekamo iznad toga strmog sipara. Silazeći pratimo spasilačku akciju iznad svojih glava.

Spuštamo se sretni, zadovoljni i žedni, pomalo otežalih nogu. Ponosni što smo među rijetkim Hrvatima koji su ove godine stigli na Ben Nevis. Ostaje još samo šetnja do Fort Williama i povratak u Loch Lomond.

Žuti i Vranji kuk

Nenad Vadić, Zagreb

Podsjećanje: glavni dio planinarskog sadržaja Dana planinara Hrvatske održanog 1. i 2. rujna 1990. na Baškim Oštarijama bio je promocija staza kroz Dabarske kukove. Bila je to prigoda da se nakon višegodišnjeg istraživanja i traženja mogućnosti prolaska kroz taj naoko divlji i nepristupačan, ali prelijep bijeli niz kukova, okupljenim planinarima pokažu neki rezultati. Premda smo bili opterećeni strahom od nailaska mnoštva u taj čudesni i zapravo mali prostor, ipak nismo odoljeli potrebi da podijelimo radosti saznanja sa sličnomišljenicima. U opisu pripremljenom za tu prigodu napisali smo doslovce: »vjerujemo da će se tim stazama i vrhovima, budući da nisu predviđeni za skupljanje trofeja, kretati samo dobro-namjerni znatiželnici! Oni, koji se iskreno

znaju radovati darovima koje nam nudi priroda, naročito takvima, neponovljivima kakve nam pripremi Velebit. Oni, koji vole bjelinu velebitskoga kamena i ne žale truda u traženju ljepote. Oni, koji znaju kako se treba ušuljati u okrilje planine, ne ostavljajući za sobom tragova, tek poniješi sjećanje, sliku ili priču...«

Pripreme za obilazak završili smo uvečer projekcijom dijapositiva u hotelu »Velebno«. Drugo jutro krenuli smo u obilazak u tri skupine. Bilo je to za mnoge veliko iznenađenje, a za neke i uzbudjenje. Sažet opis objavljen je i u ovom časopisu zajedno s prvim dojmovima. Oznake su završavale na Žutom kuku jer, kako smo napisali, »na put prema Vranjem kuku mogu dalje samo oni koji se besprijekorno snalaze u bespuću ovakvog terena«.

NENAD VADIĆ

Žuti i Vranji kuk iz Stupačinova

Dvojbe o nastavku označavanja riješio sam nakon savjetovanja sa Želimirom Kanturom – Krampusom, kojega smo doživljavali kao neprijeporan etički autoritet. Bez dvoumljenja me podržao u mojim razmišljanjima. Tako su ponavljanja izleta u Dabarske kukove, samo za provjerenu »publiku«, ostala na razini stalnog otkrivanja.

Putovi u krševitom bespuću

Do danas se mnogošto promijenilo. Već objavljeno treba malo dopuniti, a nešto i pridodata. To je i razlog za ovaj tekst s prilozima!

Reljef između Kize i Žutoga kuka mnogo je složeniji nego onaj do Kize. Na gornjem kraju Velike košanice, između vršne stijene Kize sjeverno i slikovite troglave stijene južno, koja je vidljiva od Stupačinova i služi kao dobar orientir, spušta se na zapad krševito-travnata, a rubno stjenovita strma padina, ne baš privlačna izgleda. Kad smo prešli tu padinu, odmah smo zaključili da treba naći lakši i manje problematičan prolaz. Bila je to dvostruko sretna odluka. Detalji koje smo otkrili postali su tako prava uvertira za ono što nas čeka na Žutom kuku. No, prije nego se napusti područje Kize, savjetujem doći pod spomenutu južnu skupinu stijena. Tu sam

snimio, zahvaljujući neobičnom kutu gledanja, neponovljive fotografije.

Kad se prođe kroz »slavoluk« na izlazu iz prvog dolca i uspne na stjenovit prijelaz prema Javorovoj dolini, ne treba propustiti posjet širokoj, blago položenoj stijeni koja s juga zatvara Javorovu dolinu. Teško se odlučiti na čemu dulje zadržati pogled, no figura redovnice s druge strane neodoljivo zove na meditaciju. To je motiv s razglednice br. 30 iz serije »Velebit je biser i čudo hrvatskoga gorskog svijeta«. Jednostavnije je i lakše iz Javorove doline izaći na čistinu Blaževe paljevine desno šumom pod stijene, nego sa zapadnoga kraja za oznakama preko pragova. Prije nego se spustimo pod stijene na dabarskoj strani, vrijedno je proći kroz šumarak i uspeti se na lako pristupačan kuk, koji je dobro uočljiv s pogledala opisanog u dolasku. To je položaj koji ističe snagu i ljepotu Žutoga kuka, ali i pozadine, lijevo i desno. Nešto što se rijetko vidi. A tek pogled prema Kizi! Reljef Kize od istoka zapravo je idilično pitom zahvaljujući dominaciji Velike košanice. Tek rijetki umiju pogledati divlju dabarsku stranu. Zato zapadno lice pokazuje svu snagu i strahopštovanja vrijednu ljepotu u cijeloj širini.

Dalje se treba kretati vrlo pozorno – ne zbog tehničkih poteškoća, nego zato što prolazi

zite kroz jedinstvenu izložbu gdje ćete svaki put ponovno zaključiti kako ste premalo pozorno promatrali! I kada se napokon nađete na lijepom stjenovitom zaravanku pod vrhom, gdje je postavljena kutija s upisnom knjigom i žigom, našli ste se tek na mjestu odmora. Oznake postavljene do tjemena istočnoga vrha više se ne vide i, ako baš nemate potrebu da sjednete na nj, bolje da ne krećete, naročito ako ste pllašljivi ili skloni vrtoglavici. Zato svakako treba zaobići stijenu na zapadu. Našli ste se na prostranom proplanku dijelom obraslot klekom, koji vam već pruža raskoš južnog obzora. Kada nakon još nekoliko koraka izadete na najvišu točku zapadnoga vrha, shvatit ćete što je raskoš velebitskih obzora. Prizor koji je pred vama ne samo da očarava i uzbuduje nego djeluje pomalo nestvarno. Nije čudno da ga je umješni čuvar svetišta Gospe od Krasna upotrijebio kao kulisu u promotivnim materijalima Gospe, svetišta pa i čuvara!

Ovdje, u predjelu Žutoga kuka, greben se širi i razdvaja u dva kraka: širi i više razveden sjeverni, čije se impozantne okomice lijepo vide od pogledala na zapadu, i južni, jednostavniji, koji se kao snažan neprekinut zid najljepše vidi s nekog od vrškova ili odozdo iz Prpić dulibe. Između njih, u gornjem dijelu je šuma, a u donjem stijene, ljske i vrtače. Već pri prvom prolazu bio sam zbumjen i uzbuden. Kasniji dolasci uvjerili su me – našao sam Semiramidine vrtove!

Šok i razočaranje u Dabarskim kukovima

Nedavno sam pisao prijatelju iz Slovenije, g. Stanku M., članu AK »Ravne na Koroškem«: »radi se o ekološki izrazito osjetljivom detalju (flora) i treba ga poštovati bilo kakvog mnoštva! Za penjače on nije zanimljiv, a za ostale je nepristupačan.« On je, naime, godinama dočarao penjati u Dabarske kukove, jer »pokrajina in ambijent je takšen kakšnega najdeš malo kje«. Skupio je obilnu fotodokumentaciju, a bio je nesretan jer je uglavnom uzaludno tražio toponime, kao dio kulture naroda koji je neustao, nakon više od 300 godina teškog, ali čestitog života u ovom kraju, što zbog prirodnih zakonitosti, što zbog ljudske gadosti. Nakon mojega posljednjeg javljanja u »Hrvatskom pla-

ninaru«, odmah mi se javio, vjerujući da bih mu mogao pomoći. Bio sam dirnut njegovim čestitim odnosom prema planini i nastojao sam mu fotografijama i tekstom prenijeti što više svojih spoznaja.

Kad sam u srpnju prošle godine s malim društvom, sa štovanja vrijednim i povjerljivim osobama, prolazio smjerom zapad-istok, već pri silasku s »Bezimenoga« kuka naišli smo na komad užeta, ne penjačkog, a zatim u predvorju vrtova na šare, packe... Prilično mi je trebalo dok nisam došao k себi! Slijedilo je samokritičko preispitivanje – očito je da sam previše detaljno upisivao svoje kretanje u upisnu knjigu. Kako da sada uvjerim prijatelja da ga nisam imao namjeru obmanuti? I da se kod nas bez pogovora poštuju pravne norme (kada znam da je gotovo obrnuto), i da naše planinare odlikuje visok moral, zbog kojega štuju planinu kao subjekt druženja, poštujući sve pisane i nepisane norme ekološkog ponašanja (kada ni sam baš ne vjerujem u to). Znam da će me razumjeti!

Uspevši se do gornjeg od tri vrta uočavamo čelično uže s omčama, pomoću kojeg treba svladati stjenovit skok. Nije jednostavno bez i jednog oslonca za nogu dignuti tijelo samo na rukama i još s uprticom na ledima! Naš je smjer kretanja bio drugačiji: na južni kraj vrta do stijene, njome gore pod samu stijenu zapadnoga vrha, pa na prilično široku polici (tu bi koristio jedan oslonac za nogu) i po polici obići vrh do već spomenutoga obraslog proplanka. Jedini manji problem u donjem dijelu grebena može u punoj sezoni predstavljati vegetacija. Uz južni zid vrtova ima nekoliko atraktivnih detalja. Na kraju je zid okičen doslovce u stilu visećih vrtova, a sjeverni se krak grebena ovdje širi. Na južnoj strani zatvara amfiteatralnu vrtaču, a na sjevernu stranu, prema Crnom đabru, padaju zastrašujuće okomice. Kroz krasan prolaz siđe se u lijepu pitomu šumu. Tu, u blizini, završava »Prpina«, ideološka staza, koja počinje na prirodnom izlazu iz Javorove doline i probija se ispod okomica Žutoga kuka. Problematična je i za kretanje i za održavanje. Nadam se tek da tu neće nastati još neki hajdučki objekt.

U taj se dio može doći izravno s kraja Prpić dulibe, mimo Radinog kuka (golema prelom-

Kiza – zapadno lice

Nazubljen niz Dabarskih kukova nije lako prohodan, ali je izrazito privlačan. To je ujedno i vrlo osjetljivo područje, u kojem je čovjek, na žalost, već mnogošto promijenio

ljena stijena), kroz lako prohodnu šumu, držeći se smjera prema Žutom kuku, izbjegavajući u gornjem dijelu stjenovite dijelove, prelazeći s terase na terasu. Upravo je iznenađujuće kako je u tom divljem stjenovitom grebenu nastao takav pitom predio kao što su Meralova vrata. Jedino što izaziva nelagodu jest natpis na strani Vranjega kuka: »Samо na vlastitu odgovornost!« Potaknuo me je da se upitam na čiju sam odgovornost tolike godine plazio i lunjaо po gorama, šumama i dolovima.

Vršni tornjevi Vranjega kuka nepristupačni su, ali se u njihovu podnožju znatiželjnik osjeća ugodno i ima nove kutove gledanja. Prije odlaska s Meralovih vrata treba otići na travnatu policu na sjevernoj strani. Izložba koja se otvara, neponovljiva je. Na dohvati ruke je pozornica na Škrbini. Prolaz do nje mogao bi u neka druga, »divlja« vremena biti zgodna kritika »ferrata«.

Zato treba s južne strane obići Vranji kuk. Postoje i oznake, no nepoznavatelja će zbuniti opisi!

Točka na »i«

Doživljaj na Škrbini jest točka na »i« onome tko je prošao stazama kroz Dabarske kukove. Pozornica je taman toliko odmaknuta od smjera pružanja kukova da se oni mogu obuhvatiti jednim pogledom, od tornjeva Vranjega kuka do Kize. Istovremeno su te bijele okomite stijene što izranjavaju iz zelenila, a na vrhu su ukrašene figurama za maštanje, dovoljno blizu za snažan dojam. Ukratko, to je mjesto za opijanje ljepotom, za meditaciju i razmišljanje o stvaranju... Poseban je ukras pozornice nekoliko metara visoka gromada izbrzdana škrapama, rubova oštreljih kao nož, koja na drugoj strani nosi golem nos. Figura izazovna od Papratnjaka, a vidljiva čak od dna Crnoga dabra.

Od Metle do Oštrogog Kozjaka

Faruk Islamović, Zagreb

Vozite li se iz Gospića kroz selo Brušane prema Baškim Oštarijama, vidjet ćete s desne strane dugačak hrbat ili »bilo«, kako se taj reljefni oblik često naziva. Upravo iznad Brušana uzdiže se vrh Oštri Kozjak (1068 m), koji predstavlja jugoistočni kraj toga hrpta. Od njega se prema sjeverozapadu nižu vrhovi Sklopina (1272 m), Metlačko Razvršje (1236 m), Metla (1288 m) te manje poznati vrhovi Stružnica (1238 m) i Jadičevac (1274 m).

Naziv Kozjak očito dolazi od imenice koza, dok pridjev oštar može shvatiti samo onaj tko se penja na taj vrh. Jednom sam prilikom čitao komentar: »Kako netko može reći da je neki

uspon oštar? Uspon može biti strm ili naporan, a pridjev oštro upotrebljava se za neke druge stvari, kao što je npr. nož«. E, upravo tako kao što je nož oštar, tako je oštar i taj vrh, pa ga nijedan drugi pridjev bolje ne opisuje.

Pristup na Oštri Kozjak markiran je sa sjeverne strane iz Jadovna. Nekoliko stotina metara prije prvih kuća odvaja se ulijevo makadam koji se uzdiže na Velebit blagim usponom. Nakon 1,5 km ceste, na oštrom desnom zavoju, ulijevo se odvaja markacija koja vodi strmo na vrh.

Nije riječ o velikoj visinskoj razlici. Jadovno leži na 834 metra, pa je potrebno svladati samo 234 metra. Brojka ne kaže da je posrijedi

Vrh Metle

Vrh Sklopina i Lika s Metle

gotovo »čista« vertikala, gdje gojzerice često treba zabijati postrance u zemlju kao prilikom hodanja po snijegu. Zbog tako velikog nagiba, nakon kišnog vremena uspon je gotovo nemoguć. Velika je sreća što staza sve do vrha vodi šumom, pa smo barem pošteđeni izravne sunčeve topline.

S druge se strane vrha markacija nastavlja podnožjem Metle prema Baškim Oštarijama.

Jedan lijep kružni izlet

Imajući u vidu strm uspon, krenuo sam obrnutim smjerom: najprije na Metlu pa onda prateći hrbat na Oštri Kozjak. Uspon iz Jadovna na sedlo između Metlačkog Razvršja i Metle (u dalnjem tekstu: sedlo) dio je nekadašnjega dobro uhodanog puta kojim su Ličani išli na Baške Oštarije. Staza ne vodi strmo već blago ukoso pa bi uspon trebao biti malo lakši. No, tako to izgleda na karti, a u stvarnosti je često drugačije.

Vozite li se iz Gospića kroz selo Brušane prema Baškim Oštarijama, vidjet ćete s desne strane dugačak hrbat Oštrog Kozjaka. Markirani pristupi na vrh počinju u Jadovnu i na Baškim Oštarijama

Nedavno je tuda probijena šumska cesta, koja je presjekla tu staru stazu. Na žalost, prosjek ceste napravio je tako visok skok da se markacija nije mogla izvesti zaobilazno. Sada markacija počinje na kraju sela kod lijepo uređene šumarske kuće. Treba kratko hodati po makadamu, s kojeg se na prvom desnom zavoju ulijevo odvaja markacija za Metlu.

Uspon je vrlo strm sve dok se ne prijeđe ta novoprobijena cesta i za još nekoliko minuta stigne do spoja sa starom trasom.

Slijedi vrlo ugodan dio puta do sedla, a postupno se počinju otvarati i vidici prema Lici. Tik prije sedla staza je, vjerojatno uslijed kližišta, doslovce zatrpana. Tu je potrebno malo pozornosti jer se s desne strane nalazi prilična strmina. Od sedla na Metlu uspon je vrlo blag, samo treba paziti da se na križanju (lijevo za Baške Oštarije, a desno za Metlu), ne skrene pogrešno.

Vjetar u leđa

Nakon sat i 20 minuta vrlo lakog hoda, na sedlu nas je, naravno, dočekao vjetar. Bio je to topao južni vjetar kojem smo ipak »okrenuli leđa« i odmorili se na sjevernoj padini. Odmah uočavamo veliku promjenu: na sjevernoj padini hrpta kora drveća je tamna, a na južnoj svijetla. Na tlu se također primjećuju velike razlike: crnu vlažnu zemlju zamjenila je rijetka vegetacija i klackavo kamenje.

Uspon na vrh prate vegetacijske promjene tipične za naše krajeve. Nakon pravilnih, ravnih, hrastovih stabala, u vršnom smo se dijelu susreli s iskrivljenim stablima, da bismo pod samim vrhom izbili na travnatu padinu prepunu cvijeća. Vrh Metle je gola travnata glava s odličnim vidikom na jug prema Sadikovcu, Visočici

i Svetom brdu. Lika je kao na dlanu pa jasno prepoznajemo Zir i grad Gospić. Na sjeverozapadu se odlično vidi susjedno Ljubičko brdo, dok Kuk od Šipilić plane zaklanja pogled na Kizu. Na kraju Dabarskih kukova lijepo se vidi raskriljeni Baćić kuk. Na sjeveru je mnogo vrhova koje je već malo teže prepoznati.

Na već spomenutoj cvjetnoj livadi pod vrhom u zraku se osjeća prekrasan slatkast miris koji podsjeća na miris jasminova cvijeta. Pomirisali smo više od deset različitih vrsta cvijeća na toj livadi, ali nismo otkrili od kojega cvijeta dolazi taj miris. Zatim smo naišli na grm origana, vrlo jakog mirisa i, naravno, odmah poželjeli dobar komad pizze.

Pri usponu nismo primijetili nikakvu krupnu divljač, pa čak ni tragove, no na vrhu nas je dočekala prava košnica različitih sitnih životinja, prije svega kukaca. Najviše je bilo bučnih skakavaca narančastih zadaka te vrlo zanimljivih pauka žuta zatka s crnom crtom po sredini. Ti su se pauci kretali skačući! Najveću je pozornost ipak izazvao nepoznati leteći kukac jarko žutih krila, velik poput manjeg leptira. Bio je prilično bučan, a zujao je poput pčele. Iznimno je brz, a kad sleti, vrlo kratko miruje pa ga nismo mogli pogledati izbliza.

Vrijeme je bilo ugodno pa bismo dugo ostali na vrhu, no imali smo još planova. Vratili smo se na sedlo do križanja putova: lijevo za Jadovno (staza po kojoj smo se popeli), a ravno po hrptu za Oštri Kozjak. Ubzro sam sklopio štapove jer je teren postao takav da su mi počeli smetati. Staza vodi po samome uskom hrptu koji je uglavnom prekriven šumom. Lijevo je odsječena litica koja se ruši prema Jadovnu, a desno strma padina prema unutrašnjosti Velebita. Vrlo se često treba koristiti rukama i provlačiti se kroz gustu vegetaciju. Na sreću, markacije su jako dobre pa nema teškoća u snalaženju. Ipak, glavno je obilježje ovog dijela puta da se vrlo sporo napreduje. Tlo je često prekriveno granjem pa treba dobro paziti gdje se staje. Na nekoliko se mjeseta otvara vidik prema Jadovnu i Lici, rjeđe prema unutrašnjosti Velebita.

Bilje je i ovdje vrlo zanimljivo. Vrlo je česta divlja ruža pa svim budućim posjetiteljima preporučujem duge hlače. Zanimljive su tri

DALJINAR

Jadovno – sedlo između Metlačkog Razvršja i Metle (ujedno križanje: desno Metla, lijevo Oštri Kozjak preko Sklopine) (dalje sedlo)	1:20h
Sedlo – križanje, lijevo Baške Oštarije desno Metla (dalje križanje)	10 min
Križanje – vrh Metla	20 min
Vrh Metla – križanje	10 min
Križanje – sedlo	5 min
Sedlo – Sklopina	1 h
Sklopina – Oštri Kozjak	40 min
Oštri Kozjak – Jadovno	45 min

SKRAĆENI DALJINAR

Jadovno – Metla	1:50 h
Metla – Oštri Kozjak	1:55 h
Oštri Kozjak – Jadovno	45 min

Oštri Kozjak sa Sklopine

mini-livade na samom hrptu, svaka s različitim biljkama. Jedna je bila prekrivena bijelim sitnim cvjetovima. Druga djemala vrstama trave: gornja je polovica bila prekrivena uskom suhom travom blijedozelene boje, a donja sočnom travom široka lista, kičasto zelene boje; Treća je livada bila prekrivena travom i biljem koje je na vrhu imalo mahunu s dva zrna.

Nakon sat vremena stižemo na vrh Sklopinu (1272 m), koji je sasvim prekriven šumom pa ne pruža nikakav vidik. Slijedi vrlo strm spust do prijevoja koji razdvaja Sklopinu i Oštri Kozjak. Na vrhu Sklopine prestaje težak teren i pri spuštanju se ponovno mogu upotrijebiti štapovi. Od prijevoja do vrha Oštrogog Kozjaka trebalo nam je 10 minuta. S vrha je odličan vidik na Sklopinu, Sadikovac i lanac vrhova prema jugu te, naravno, prema Lici. Tako širok vidik ponukao je gospićke planinare da vrh s pravom uvrste u obilaznicu »Lički gorski biseri«. Međutim, upisna knjiga otkriva da Oštri Kozjak planinari ne posjećuju često. Uglavnom

su tu poznata planinarska imena, koja se mogu vidjeti u gotovo svim našim upisnim knjigama.

Nagrada domaćina

Dan se približavao izmaku i slikao je strm spust koji sam opisao na početku. Dodao bih samo da taj silazak preporučujem samo onima koji imaju zdrava koljena. Naravno, štapove toplo savjetujem svima. Više leteći nego hodajući, bili smo za 20 minuta na makadamu koji nas vodi u Jadovno.

Za nama je bio naporan izlet tijekom kojeg smo prošli mali dio raskošnog velebitskog tla te, bez pretjerivanja, doživjeli pravu rapsodiju flore i faune kukaca. A kako to često biva, dobre goste – a mi mislimo da smo to bili – domaćin uvijek bogato počasti. Ovaj put nas je domaćin Velebit počastio obiljem slatkih šumskih jagoda, i to u trenutku kad nam je najviše trebalo, na kraju puta, netom prije povratka u Jadovno. Na kraju, što drugo reći nego: »Domaćine, vidimo se opet!«

Jeste li čuli za Tmor?

Orsat Žitković, Dubrovnik

Tmor je 899 metara visoko brdo u blizini Dubrovnika. Poput goleme piramide dominira nad Jadranskom magistralom ponad sela Banića, koje se nalazi u neposrednoj blizini Slanoga, turističkoga mjeseta i središta općine Dubrovačko primorje. Posljednjih desetak godina, kad god bih prolazio Jadranskom magistralom, pitao bih se koje je to golemo brdo. Oblikom stjenovitoga stošca podsjećalo me je na vulkan i djelovalo nekako surovo, pa i opasno.

Doznao sam da se radi o Tmoru. Za taj sam toponim već čuo kao tinejdžer u ratnom Dubrovniku 1992. godine. Znam da se gore ginulo i da je Tmor bio vrlo važna kota tijekom akcija za oslobadanje Dubrovnika.

Godine su prolazile, a ja sam prolazio cestom ispod Tmora. Moja planinarska karijera bila je u usponu: osim što sam upoznao gotovo cijelu dinarsku Hrvatsku, provirio sam i u Alpe,

Iako nije visoko, brdo Tmor iznad Slanoga jedan je od najljepših vidikovaca na Dubrovačko primorje

planinario po Irskoj, Grčkoj... a to je brdo bilo ovdje, još nepoznato i neosvojeno.

Jednoga kišnog vikenda u listopadu dočekali su me u Slanomu Riki iz Smokvice te Veločići Ivan i Bruno, sve u svemu vrhunsku ekipu s otoka Korčule, na kojem sam živio i radio gotovo četiri godine. E, sad јe malo u digresiju, jer moram. Ti moji prijatelji žestoko planinare. Krenu iz Vele Luke, pokupe Rikiju u Smokvici i voze se nekih četrdesetak minuta do Korčule, odakle svakih sat vremena imaju trajekt za Pelješac. Zatim se provezu cijelim Pelješcom i od Stona kreću dalje prema plani-

IVAN TABAIN

Prema grebenu

Na grebenu Tmora

nama – Vranu, Čvrsnici (a putem su i dva granična prijelaza sa svojim procedurama), Biokovu, ili ovaj put prema Tmoru... E, to vam je volja!

Iz Slanoga krećemo u slikovito selo Mravinicu, gdje počinje uspon. Na žalost, Mravinica je veoma propatila u ratu, a 1996. cijelo je to područje prodrmao potres. Posljedice se vide i dan-danas. Od crkve smještene na rubu sela staza se probija kroz makiju nekih 50 – 100 metara, a nakon »proboja« makije ciljamo stazu prema selu Zatmorju. To je stara konjska staza koja povezuje hercegovačko zaleđe s tim dijelom Dubrovačkog primorja. Staza izlazi na sedlo na grebenu Tmora i s toga se mijesta počinjemo uspinjati po stijenama prema vrhu.

Nakon otprilike pola sata stižemo do spomen-ploče palom branitelju iz Domovinskog rata, a tu su i ostaci topničkih sredstava koji nas upućuju na ono što se ovdje događalo u sada već davnim, ranim devedesetim godinama prošloga stoljeća.

Dalje pratimo greben, koji je mjestimice prilično uzak. Pod nogama nam se otvara sipar i unatoč oblacima imamo prekrasan vidik na Dubrovačko primorje i predio Rudine. Super pogled!

Ubrzo smo i na vrhu. Vrh je mala travnata zaravan. Guštamo, iako smo praktično u oblacima i sve je maglovito. Kad je vedar dan, vidik je besprijekoran i da nije bilo toga prokletog rata, možda bi i taj vrh bio uvršten u 20. područje Hrvatske planinarske obilaznice, uza Sniježnicu i Svetog Iliju na Pelješcu. Premda nije visok, Tmor je jedan od najljepših vidikovaca prema Dubrovačkom primorju.

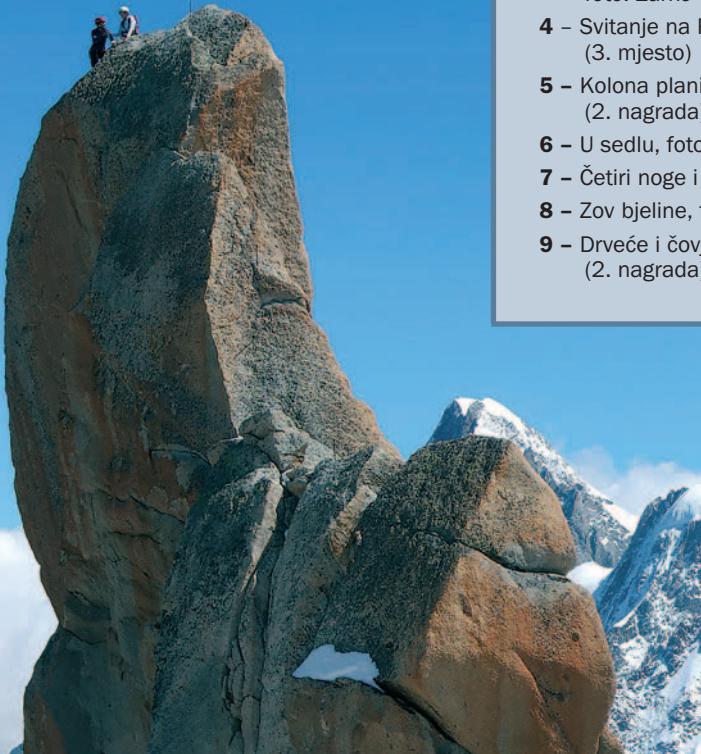
Čovjek i planina

Najbolje fotografije u 3. kategoriji

1

2

NA SLIKAMA

- 1 – Ledena pustinja, foto: Franjo Mlinac
- 2 – Bez granica – Aiguille du Midi-Chamonix, foto: Žarko Seršić, 1. nagrada
- 3 – Osjeti slobodu (Mont Blanc), foto: Žarko Seršić (2 nagrada)
- 4 – Svitanje na Risnjaku, foto: Mario Žuti (3. mjesto)
- 5 – Kolona planinara, foto: Josip Pejša (2. nagrada)
- 6 – U sedlu, foto: Branko Balaško
- 7 – Četiri noge i srednji Velebit, foto: Irena Žuti
- 8 – Zov bjeline, foto: Ivan Marušić
- 9 – Drveće i čovjek, foto: Franjo Mlinac (2. nagrada)

3

4

5

7

8

6

Sveti Mihovil

Hrvoje Zrnčić, Zagreb

U Hrvatskom planinaru broj 11, 2007., objavljen je članak o planini Svetom Mihovilu. Iako je ovaj moj članak tada već bio u redakciji HP-a, ipak je »kasnio« tjedan dana ili koji dan više. »Kasnio« je jer su, prema kazivanju mještana, neki planinari bili na Svetom Mihovilu tjedan dana prije toga, napisali svoj članak i poslali ga u HP tjedan dana prije mojega. Želio sam stoga povući svoj i objaviti ga u nekom drugom časopisu, no urednik je predložio da se moj članak objavi za koji mjesec, s obrazloženjem da o Svetom Mihovilu i nije baš bilo članaka u »Hrvatskom planinaru«, te da su to ipak dva autora, svaki sa svojim iskustvom, svojim gledištem i svojim stilom pisanja.

Krajem lipnja 2007. uživao sam u posjeti planini Matokitu, koja je zbog svoje privlačnosti dodatno uvrštena u Hrvatsku planinarsku obilaznicu. Pratila me je, kao i obično, vjerna

pratilja, moja žena. Na Matokit se penje izravno iz Vrgorca, gotovo iz samoga gradskog središta. Planina se proteže sjeverozapadno od grada, a usporedna je s Biokovom. Povratak s Matokita otkrio mi je da se sjeverozapadno od njega proteže još jedna planina koja svojim stožastim oblikom podsjeća na Matokit. Ta je planina posve zasebna cjelina i pruža se u smjeru sjeverozapad – jugoistok, kao što je pravilo u Dinaridima. Ono što je već na prvi pogled razlikuje od Matokita jest činjenica da je golija i kamenitija od njega.

Odmah po povratku kući prelistao sam zemljovide da doznam ime te tako privlačne planine. Do tada sam bio uvjeren da znam ili da sam makar čuo za sve hrvatske planine. Na zemljovidu sam ubrzano utvrdio da se zove Mihovil te da je visoka 1247 metara, dakle gotovo 200 metara viša od Matokita. Ni trenutak nisam sumnjao da ću posjetiti Mihovil, jer sam to

HRVOJE ZRNČIĆ

Jugo-
istočni
greben
Svetog
Mihovila

HRVOJE ZRNČIĆ

U Podastinama, na početku puta

Uskoro će biti završena dionica autoseste od Šestanovca do Ravče, što će omogućiti brži dolazak do Svetog Mihovila sa sjevero-zapadne i sjeverne strane Hrvatske

odlučio već onoga časa kad sam ga prvi put ugledao s Matokita.

Nekoliko riječi o nazivu planine i njezinoga najvišeg vrha. U starim vojnim specijalkama naziva se Mihovil, ali njenom najvišem vrhu nije označeno ime. Nije mi preostalo drugo nego upitati nekoga iz toga kraja, po mogućnosti planinara. I tko bi drugi mogao biti pozvaniji od Stipe Božića, koji je rođen baš pod Mihovilom? Evo njegova odgovora: »Planina je Sveti Miho-

HRVOJE ZRNČIĆ

Vidik u dubinu prema Podastinama

**Planina Sveti Mihovil
potpuno je zasebna cjelina i
nastavlja se na masiv
Matokita u smjeru sjevero-
zapada, kao što je pravilo u
Dinaridima. Ono što je već na
prvi pogled razlikuje od
Matokita jest činjenica da je
golja i kamenitija**

vil ili, kako ga lokalno zovu, Mijovija. Vrh bi se morao isto tako zvati, iako neki za sam vrh kažu Oltar.« Drago mi je da se planina zove Sveti Mihovil, a najviši vrh Oltar, pa će te nazive rabiti sve dotope dok stručnjaci za toponomastiku eventualno ne nađu drugo rješenje.

Prilika za posjet Svetom Mihovilu pružila nam se već sredinom rujna. Volje nikad nije nedostajalo, a vremenski su uvjeti tih dana bili kao naručeni. Zaputili smo se Dalmatinom od početka do kraja, od Zagreba do Šestanovca. Svojom je elegancijom i ljepotom, vijugava i nadaleko vidljiva Dalmatina sama po sebi bila prekrasan doživljaj. Ovaj put u osuščanom i jesenski osvijetljenom okruženju.

Nije mi bilo teško niti voziti, iako to inače ne volim i redovito izbjegavam.

U Šestanovcu ostavljamo Dalmatinu i prebacujemo se na napoleonsku cestu koja vodi zaleđem Biokova prema Zagvozdu i dalje prema Vrgorcu. Otprilike na pola puta prolazimo kroz tunel Turiju. Kad smo izašli iz tunela, pred nama se u daljini pojавio Sveti Mihovil. Lako ga je prepoznati po stožastu obliku i po tome što se nalazi na sjevernom rubu zabiokovske doline, kojom prolazi napoleonska cesta. Odmah do njega, sa sjeverne strane, još su dva vrha, bliži – Mali Šibenik (1226 m) i dalji – Veliki Šibenik (1314 m).

Nakon ukupno pet sati ugodne vožnje skrećemo u mjestu Kozice, i to pri samome kraju mjesta, lijevo u selo Zavojane. Po uputi mještana, na samom početku sela skrećemo ulijevo, prvim i jedinim asfaltiranim odvojkom, koji vodi prema zaselku Podastine. Nakon samo tristotinjak metara ostavljamo auto pod orahom uz vinograd i nastavljamo pješice cesticom prema Podastinama. Opreznijom vožnjom moglo bi se doći i do samih Podastina, ali radije biram šetnju, prekrasne vidike na planinu i biljni svijet. Neposredno uz prve kuće zaselka Podastine pojavljuje se na betonskom stupu za prijenos struje prva markacija. Mještani rekoše da je put na Oltar, najviši vrh

Gradiena
staza

S vrha se pruža nezaboravan vidik na sve strane

Svetog Mihovila, markiran zaslugom Stipe Božića.

Taj put vodi najprije kroz vrlo slikovit, ali zapušten zaselak Podastine, zatim se nastavlja prelijepo građenom konjskom stazom koja vodi oštro uzbrdo u mnogobrojnim zavojima, najprije kroz vododerinu, zatim preko sipara i na kraju kroz stijene do prijevoja. Konjska se staza nastavlja s prijevoja ravno na sjever do ljetnih stanova, a markacija vodi lijevo, na zapad, bespućem i samim grebenom prema vrhu. Hoda se s kamena na kamen, a onome koji se boji takva hoda i radi sigurnosti se pridržava rukama, toplo preporučujem rukavice. Ako je vrijeme toplo, dobre su i obične vrtne rukavice s gumenom presvlakom na dlanu. Koštaju samo četiri do pet kuna, a dobro štite od izrazito oštrog kamenja.

Na putu za vrh treba češće zastati i razgledati okruženje, bilo dubine pod nama, stijene i biljke oko nas, bilo ptice i vrhove nad nama. Od cvjetova sada se javljaju postjenjak, mrazovac i poneka ciklama, međutim, u proljeće tu mora

biti cvjetne rapsodije, jer smo opazili izrazito velik broj ocvalih cvjetnica. Uza sve to, od Zavojana do Oltara, vrha Svetog Mihovila, treba tri sata lagana planinarskoga hoda, pri čemu se svladava oko 850 m visinske razlike. Ono što upotpunjava sliku jest vidik s vrha prema Mosoru, Omiškoj Dinari, cijelom Biokovu, zatim Braču, Hvaru, Korčuli, Riliću, Matokitu te Velikom i Malom Šibeniku.

Nakon užitaka na vrhu, potrebno je dva sata prosječnoga planinarskog hoda bez odmora za povratak u Zavojane. Zavojane se nalazi samo nekoliko kilometara od mjesta Ravče. Ove će godine biti završena dionica autoceste od Šestanovca do Ravče, što će omogućiti brži dolazak do Svetog Mihovila sa sjeverozapadne i sjeverne strane Hrvatske.

Do tada će trebati u povratku napoleon-skom cestom do Šestanovca, a onda Dalmatinom sve do Zagreba. Pri povratku je Dalmatina bila još ljepša, ili nam se samo takvom činila jer je dražesno vijugala izravno prema zapadu i utapala se u zalazu Sunca.

Krka – povijesna baština viđena okom planinara

Ante Juras, Šibenik

Još davno pisao sam u »Našim planinama« o mogućim planinarskim aktivnostima u Nacionalnom parku »Krka«. To me pitanje i danas zaokuplja jer se planinari još uvek dovoljno ne koriste mogućnostima što ih on pruža ili možda ne znaju što sve nudi taj iznimno zanimljiv prirodni dragulj.

Uz tok rijeke Krke moguća su ne samo duga i zanimljiva pješačenja, nego i usponi na obližnja uzvišenja i strme stijene, koje mogu poslužiti i kao odlična penjačka vježbališta. Gotovo na svim uzvišenjima, s obje strane rijeke, ostaci su srednjovjekovnih utvrda i kula. Staze koje vode do njih prolaze kroz bujno zelenilo, omogućuju pogled na bistru rijeku s ponekim slapom i slapićem te nude izobilje svježine

koja i u najtopljiem dijelu godine omogućuje užitak planinarenja. Dodamo li tome i čaroban svijet prošlosti, zapisan u ostacima spomenutih utvrda i kula, doživljaj Krke postaje potpun.

Moji planinarski pohodi Krki i Nacionalnom parku najčešće počinju u Miljevcima. To je visoravan iznad rijeke i zajedničko ime za sedam sela: Širitovce, Kaočine, Ključ, Drinovce, Nos-Kalik, Bogatiće i Brištane. Ovaj sam puta krenuo s prijateljem iz Brištana, točnije – iz zaselka Samodolâ, u potragu za ostacima Kamička, rijetko posjećivane utvrde knezova Nelipića i Svačića i ostataka dvorca posljednjega hrvatskog kralja Petra Svačića.

U živopisnom zaselku Samodolima, s karakterističnim kamenim kućama uobičajenim

ALAN ČAPLAR

Krka u donjem toku stvara jezera izuzetne ljepote

Ključice u kanjonu Čikole

za našu Zagoru, živi još samo osam stanovnika, sve starijih ljudi. To nam je kazala baka Luča Samodol, koja nam se ponudila za vodiča i izvela nas na put što vodi u staru utvrdu Kamičak. Usput je ponešto ispričala o svom selu i mladima koji su ga napustili otišavši »trbuhom za kruhom« u obližnje gradove Drniš, Šibenik, Zadar i Split, ali i dalje, čak u inozemstvo. Seoski život, usmjeren samo na stočarstvo i poljodjelstvo, nije im omogućavao lakši i udobniji život. Davno planirana izgradnja industrijskog objekta na Kružinama, koji bi zapošljavao mlade i jamčio im opstanak u vlastitom selu, nije ni započeta jer je izgradnja tvornice u Lozovcu imala prednost. Ostale su stoga puste Roške drage u kojima su bila odlična pasišta za stoku i uvjeti za uzgoj kukuruza, vinove loze i maslina. Kad bi Krka nabujala i drage poplavile, brodicom se išlo u polje na branje plodina. Mladi ipak nisu zaboravili svoje rodno selo, pa vikendom navraćaju i posjećuju roditelje, obnavljaju stare kamene kuće, ponešto zasade u vrtu i polju, ali i iskrče ledinu da zasade masline.

Miris proljetnog cvijeća i svježine koju donosi povjetarac s Krke, iz strmoga i dubokoga kanjona, upotpunjuje ljepotu toga idiličnog sela. Kamen je ovđe oblikovao način i stil

života, a ljude učinio dugovječnima i mladima izgledom.

Baka Luča, osamdesetogodišnjakinja, hoda uspravno i čvrsto sve do strme »grede« Makinjače, prkoseći oštrom kamenju. Odatle se širi vidik na Šuplju stinu (domaći je zovu i Šuplja peć), svojevrstan prirodni fenomen, i na najtešnji dio kanjona nazvan Među gredama. Također se vidi obližnji Roški slap i predivno Visovačko jezero. Pred nama se, na suprotnoj obali, iznad visokih i strmih stijena kanjona, izdiže rupska visoravan. Na njoj se crvene krovovi sela Rupe, junačkog mjesta hrabrih uskoka, hajduka i legendarnog harambaše Vuka Mandušića, poginulog 1648. kod Kule zečevske u borbi s Turcima. Rupe su poznate i po današnjim hrabrim momcima iz Domovinskog rata, ali i po nekadašnjima, među kojima je prednjačio Pavle Mandušić, turski zatočenik u dubravičkoj Kuli od uzdaja. Na visoravni su i napuštene kuće Žizića, koje gledaju u Krkine bistre vode. A dalje, Među gredama, na visokoj kamenoj hridi čije podnožje izrasta iz zelene vode, nalazi se kapelica sv. Nikole, zaštitnika brodara i pomeraca, koji su, ploveći rijekom u malim i često trošnim čamcima, imali i poneki brodolom. Plovilo se tada i do obližnjih maslinika i livada, na kojima su slobodno pasle ovce ili plandovale

pod visokim i vitkim jablanima ili tužnim vrba-ma. Odlazilo se i u sjeću drva za kolce potrebne u vinogradima, za krovne grede kamenih kuća ili za ogrjev. Mnogo se i ribarilo, nerijetko i nezakonitim bacanjem mina, jer Krka je bogata klenima, drljama, svalima i mrenama, nešto manje linjacima i pastrvama, i to onim saloni-tanskim, mekousnim i zlatousnim, koje su endem ljepotice Krke. I kamen s obližnjega Kamička, kruži priča u narodu, odnosio se lađama za gradnju crkve i franjevačkog samostana na ljupkom otočiću Visovcu, usred jezera čija je dubina i do 60 metara.

U davna su vremena tim krajevima gospodarili knezovi bribirski Šubići, plemići Martinušići, Bogatići i Nelipići. Ostaci njihovih utvrda, utvrđenih gradova i dvoraca kao da još uvijek pričaju o skrivenu blagu, raskošnim svadbama mladih velmoža, strašnom zmaju iz Krkinih voda ili krvavim borbama s Turcima. Velik je doživljaj vidjeti i dodirnuti zidine tih kamenih zdanja koja su poredana iznad kanjona, s jedne i druge strane, te još uvijek prkose vremenu.

Najočuvanje su Ključice iz 13. stoljeća, vlasništvo Nelipića, Talovca i na kraju Turaka, koji su je osvojili i držali više od stotinu godina (1546. – 1648.). Ta utvrda u kanjonu Čikole

(nekada zvane Poljščica) pred ušćem u Krku skriva legendu o Miljevi, kćerki kneza Doma-gaja, koju je oteo zmaj i po kojoj je kraj dobio ime Miljevci. Ili o Ciki, kneževoj ženi, po kojoj je nazvana rijeka Čikola. Iz sela Brnjice, na cesti Šibenik – Drniš, ima jedan sat pješačenja markiranom stazom do Ključica koje s visoke strme stijene dominiraju nad zelenom dolinom.

Na desnoj obali Krke, 6 km uzvodno od Roškog slapa, na ulazu u Brzički ili Bogatički tjesnac, smjestio se Bogočin-grad ili Vilingrad. Već u 9. stoljeću bio je sjedište starohrvatske županije, a danas su od nekoć slavnog i moćnog Bogočina ostale samo teško dostupne razvaline.

Nedaleko od Bogočina je Nečven-grad, dvor kninskih knezova Nelipića do 1421., a otada kneza Jurja Martinušića. Od 1522. do 1686. držali su ga Turci, odakle su upravljali područjem do Drniša i Knina, naplaćivali mostarinu preko Krke i provajljivali u Bukovicu na suprotnoj obali rijeke.

Do Bogočina i Nečvena može se doći automobilom iz Oklaja preko prominskog naselja Mratova, a onda pješice, za sada neoznačenom stazom.

Nasuprot Nečvenu, na desnoj obali, smješto se Trošenj-grad ili Čučevo. Izgradili su ga

Razvaline Nečven-grada

ANTE JURAS

Trošenj-grad (Čučovo)

hrvatski knezovi Šubići radi čuvanja i nadziranja strateški važnog mosta. I njega su zauzeli Turci i držali ga do 1684., kada su poraženi, a utvrda razorena. Čučovo je bilo na glasu i po zloglasnoj tamnici, s čijih su prozora Turci zatočenike bacali u bezdan. Pristup je Čučevu iz Kistanja, preko naselja Karanovića, odakle se pješice stiže za nepun sat vremena. Planinarsko društvo »Kamenar« pokušava sve te utvrde, Krkinu »nisku od bisera«, povezati planinarskim putom »Po starim utrvdama Krke i Čikole«. Za početak akcije čeka se samo dopuštenje Nacionalnog parka.

Ipak, naš je pravi cilj bio posjet Kamičku i Svačicama, utrvdama za koje su bila vezana imena nekih najpoznatijih hrvatskih plemićkih obitelji. Najbolji je pogled na Kamičak, smješten na teško pristupačnoj stijeni, s »grede« Makinjače na putu koji iz Samodola vodi na livade i maslinike u kanjonu rijeke. Smješten u tjesnacu između Roškog slapa, Visovačkog jezera, suženja Među gredama i Šuplje stine, Kamičak je bio »orlovo gnijezdo« Nelipića, knezova Knina, Drniša, Cetine i čitave Zagore, te Utješinovića, Martinušića i Halapića.

U dokumentima se prvi put spominje 1345. kao utvrda Nelipića, koju im je dao kralj Lujdovik u znak zahvalnosti za pomoć pruženu

obitelji kralja Bele IV. za vrijeme boravka u Trogiru.

Vlast nad Kamičkom imao je 1445. i Grgur Utješinović, poznat i kao darovatelj Visovca franjevcima, te braća Halapići. Turci su ga srušili 1523. Pristup utvrdi lako je uočljiv sa staze koja vodi u kanjon. Za ljetnih vrućina može se s puta sići do bunara Zamrštena i osvježiti se uvijek bistrom i hladnom životinjom. Iako su zidine Kamička slabo očuvane, može se prepostaviti kako je utvrda nekoć izgledala i kolika joj je bila strateška i sigurnosna vrijednost. Turska je sila imala prilično posla da osvoji Kamičak i da ga sruši. Za tu su prigodu čak dovukli i postavili top na nepristupačnoj Šupljoj stini, odakle se najbolje moglo gađati utvrdu. Iz Kamička potječe pavlin Juraj Utješinović Martinušić (1482. – 1551.), kardinal i najveći hrvatsko-ugarski državnik 16. stoljeća. Njegova je sestra majka grofa Janka Draškovića, velikana naše povijesti. Iz Kamička je i Marko Mišlenović, hrvatsko-dalmatinski podban i kaštelan Budima. Ispod Kamička su Svačice, danas jedva vidljivi ostaci dvora Petra Svačića. Skrivene su makijom i teško ih je pronaći.

Oči su umorne od ljepote prirode koja plijeni svakoga, za sada još uvijek rijetkog

Kula od uzdaja

posjetitelja. Odsjaj sunca u zelenoj vodi bistre Krke, cvrkut ptica ili krik galeba, vitki jablani i pognute vrbe kao da se stapaju s visokim i strmim stijenama kanjona ili, pak, s onima što su se nadvile iznad obližnjeg Roškog slapa.

A povijesti nikada dosta. Na desnoj obali jugoistočno od Rupa bila je smještena tvrđava Rogovo (Rog) ili Babin-grad, čiji ostaci nisu sačuvani.

Rogovo je, kao i Visovac, 1345. dao na upravljanje knezu Budimiru Ugriniću kralj Ludovik. Prije toga Rogovom su upravljali knezovi bribirski Šubići i plemići Martinušići. Malo je pisanih dokumenata o toj utvrdi.

Povijest toga kraja treba završiti još jednom od ukupno osam utvrda na Krki. To je Uzdaj kula (Kula od uzdaja), smještena na suprotnoj, desnoj obali, između Dubravka i Rupa, naselja u skradinskom zaleđu. Ta je kula najmanja, a pripadala je već spomenutu nizu srednjovjekovnih utvrda koje su nadzirale trgovачke putove i čuvali posjede. I ona je najprije pripadala Šubićima, a Turci su je zauzeli 1512. Nakon poraza Turaka gubi svoje značenje, a time nestaje i naselje uz nju. Posljednji se put spominje u 17. stoljeću, a iz tog vremena potječe i zanimljiva legenda. Gospodar Kule bio je Mehmed-beg

Ljubunčić, a njegov pomoćnik i upravitelj njegovih imanja Husein. Husein se zaljubio u lijepu Rupljanku Stanu Barišić, kćerku kneza Jurja Barišića, a vjerenicu Pavla Mandušića, brata harambaše Vuka Mandušića. Stana se skrivala od nasilnog Huseina. Jedne noći pričinilo mu se da od stijene vidi Stanu. Dozivao je i pijan pao s kule. Mehmed-beg je, stoga, Stanu proglašio vješticom. Da je beg ne baci u tamnicu, otac ju je skrивao na Promini. Za osvetu je Mehmed-beg zatočio u tamnicu u Čučevu sve momke iz sela, a Pavla u Uzdaj kulu. Pavle je uzdisao za svojom Stanom, kao i ostali sužnji za slobodom, pa otuda i ime kuli. Pavla su oslobođili Rupljani koji su provalili u Uzdaj kulu i zapalili je. U plamenu je život izgubio i Mehmed-beg, a Pavle i Stana sretno su se vjenčali.

Legende prate sve utvrde na Krki i dočaravaju nam feudalno doba krčkih knezova i velmoža. Zato treba obići ove krajeve i doznati zbog čega mnogi posjetitelji kažu da je upravo Nacionalni park »Krka« najpoučniji i najljepši. Ovaj kraj izazov je poštovateljima naše povijesne baštine i planinarima i taj izazov treba prihvati. Isplati se doći i obići ovu ljepotu. Krka je uvijek u mom oku.

HRASTOVIČKA ILI HRASTOVAČKA?

Poštovano uredništvo, obraćam Vam se potaknut člankom Jasne Žagar pod naslovom »Po Hrastovačkoj i Petrovoj gori«, koji je objavljen u svibanjskom broju Hrvatskog planinara (HP-a). Kada sam video taj naslov, najprije nisam mogao vjerovati da sam dobro pročitao, jer mi nije poznato da se u povijesti HP-a ikada pojavio takav naziv brda između ili iznad Cepeliša, Hrastovice, Gornje Baćuge i Bjelovca. Taman kad smo u posljednja tri desetljeća navikli na jedno – jedinstveno ime te gore i kad smo bili uvjereni da oko njezinog imena više nema dileme, da je ime Hrastovička gora općeprihvaćeno, opet se otvara to pitanje. Doduše, na lokalnoj je razini već prošle godine pomutnju izazvala jedna osoba iz Hrastovice. Ne poznam je pa ču izostaviti njezine atribute. Ukratko, ne mogavši prihvatići da se i u lokalnim medijima piše i govori Hrastovička gora, tražila je mišljenje jezikoslovaca o ispravnom pisanju etnika i ktetika od imena Hrastovica. Na njezino pitanje odgovorio je prof. dr. Stjepan Babić i tekst pitanja s odgovorom objavio u »Jeziku« (vol. 53. br. 5 od 2006.). Petrinjska se planinarska organizacija nije na to osvrtaла niti se uključivala u spomenute prijepore na internetu, očekujući da će se strasti smiriti. Iako i među planinarima ima osoba koje smatraju da bi tu goru trebalo zvati Hrastovačkom, razlike u mišljenjima nisu utjecale na naš rad. Svatko je govorio i pisao prema osobnom opredjeljenju. Međutim, tim je člankom u HP-u ova lokalna nedoumica podignuta na višu razinu i to ne kao dilema za raspravu, već kao gotovo obvezno rješenje – »...neka gora ponad sela Hrastovice ostane Hrastovačkom gorom.«

Pa u čemu je problem? U tome što gotovo sva poznata planinarska literatura i vodići tu goru odavno nazivaju Hrastovičkom, a mi ove godine želimo dovršiti primjereni planinarsko-izletnički vodič tom gorom. S planinarskoga gledišta ne vidim ijedan razlog da mijenjamo dosadašnje planinarsko ime te gore (»službena geografija je ne poznaje«). Da je pitanje prof. Babiću sadržavalo istinite i potpune podatke, vjerojatno bi i njegov odgovor bio drukčiji.

Spomenuta Hrastov(i)čanka piše prof. Babiću, a što se prenosi i u članku u posljednjem broju HP-a, da su se »...u posljednjih 15-ak godina... u mjesnim glasilima (Petrinjskom radiju, Petrinjskom listu...) pridjevi i ostale vrste riječi izvedene od imenice Hrastovica počele drugačije izgovarati...« pa dalje pojašjava da to »...polako prihvaćaju i ostale društveno i politički istaknute osobe, primjerice, KUD

Hrastovička gora, NK Hrastovička sloga...« a da su »...prije tih 15-ak godina stanovnici Hrastovice govorili da su oni Hrastovčani, KUD se zvao Hrastovačka gora...« Zatim piše da zna za »...pravilo da je u duhu hrvatskog jezika da se toponimi i pridjevi izvedeni iz njih mogu izgovarati i onako kako to izgovara mjesno stanovništvo, te je to gramatički ispravno.« Na kraju svog pitanja zaključuje da ona jako voli Hrastovicu i da joj je teško dopustiti da se stoljetna navada mijenja. Dakle, naizgled iskreno, dobroćudno i bezazleno pitanje. Međutim, namjerno ili ne, ono je konfuzno, poduprto poluistinama i obilnim prešućivanjem bitnih činjenica. Ovaj moj dojam potkrjepljuje rasprava koju je započela dotična osoba na internetskim stranicama petrinjskog radja prošle godine, u kojoj ona čak iznosi očite neistinе: »Ja bih molila odgovor na pitanje otkud

Planinarska kuća i odašiljač na vrhu Hrastovičke gore (Cepelišu – Piramidi)

odjednom promjena imena Hrastovačke gore u Hrastovičku goru? Tko je inicijator toga? Uvijek je na topografskim kartama bila Hrastovačka, pa se pitam tko si je uzeo za pravo da to sustavno zadnjih godina mijenja i forsira dosad neuvriježeni i na koncu nepostojeći naziv. U svim javnim ispravama radi se o Hrastovačkoj gori – u gruntovnici, katastru, zemljopisnim kartama... svud se svi pozivaju na očuvanje tradicije, čuvajmo svoje, poštujmo svoje, njegujmo baštinu, a sustavno nameće neke nove i izmišljene toponime... Na moju veliku sreću moje pitanje je riješeno: dobila sam odgovor od samog prof. Babića. Nadam se... da se konačno prestane taj atak na identitet nas Hrastovčana...»

Dakle, ona decidirano tvrdi da je oronim Hrastovička gora nepostojeći, izmišljen, a uvodi ga netko u posljednjih 15-ak godina. A istina da ktetik hrastovički (od imena Hrastovica) postoji barem 450 godina (vidjeti natuknicu HRASTOVIČKI u Rječniku Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb, 1887-1891, sv. III., str. 689., dok natuknice HRASTOVAČKI nema!). U 19. stoljeću August Šenoa piše hrastovički (Zlatarovo zlato). Ovu goru je nazivao Hrastovičkom i Matija Filjak, legendarni dugogodišnji predsjednik podružnice HPD-a »Zrin« (HP 1/1937, Zbornik ZRIN 1942), a zatim i jedan od vodećih petrinjskih planinara osamdesetih godina Đuro Priljeva. Tako je nazivana u tekstovima HP-a do kraja II. svjetskog rata, u lokalnom petrinjskom tjedniku Hrvatska zemlja (1941. – 1945.), u dokumentaciji središnjice HPD-a, u svima meni poznatim planinarskim vodičima. Oblik pridjeva hrastovički, a ne hrastovački, koriste i znanstvenici i publicisti koji se bave arheologijom, srednjovjekovljem, poviješću umjetnosti i posebnom poviješću ovoga kraja. Spomenut ću samo neke: dr. Zorislav Horvat, dr. Milan Kruhek, dr. Durdica Cvitanović, dr. Ivica Golec, Mato Marčinko, rođeni Hrastov(i)čan. I tako je to bilo, gotovo bez iznimke, u posljednjih tridesetak godina. I lingvistika, kako stara, tako i nova, zapisuje toponimski pridjev u obliku hrastovički, a ne hrastovački (vidjeti npr. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, izdanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, dio III., 1904. g., str. 689. te Hrvatski enciklopedijski rječnik, Zagreb, 2002., str. 452).

Pogrešna je i tvrdnja da je uvijek na topografskim kartama bila Hrastovačka gora. A istina je da ne znam ama baš niti jednu pravu topografsku kartu na kojoj bi pisalo Hrastovačka gora, pa ni Hrastovička. Jednostavno takvog jedinstvenog naziva za tu goru nema. Obično su upisani nazivi njezinih dijelova ili vrha: Cepeliš, Vučjak, Vučnjak, Paljevine i sl.

Naša Hrastov(i)čanka tvrdi da postoji »pravilo da je u duhu hrvatskog jezika da se toponimi i pridjevi izvedeni iz njih mogu izgovarati i onako kako to izgоварa mjesno stanovništvo, te je to gramatički ispravno. Moram reći da takvog pravila nisam našao ni u Gramatici hrvatskoga jezika (Težaka i Babića) ni u Hrvatskoj gramatički skupine autora (Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Znika). Analogno pravilo navodi samo prvospomenuta gramatika i to samo za tvorbu etnika(!), tj. da etnici u hrvatski književni jezik ulaze u onom liku u kojem ih upotrebljavaju sami stanovnici (točka 380). Nigdje se ne spominje da bi to vrijedilo niti za toponime, a ni za njihove odnosne pridjeve (ktetike).

Važi li to pravilo samo za toponim Hrastovačka/Hrastovička gora ili općenito? Pa niti najviši vrh svijeta ne nazivamo kako ga nazivaju u Nepalu ili Tibetu. Ili, ako nam je to daleko, malo tko ovdje ne govori »idem na Hrastovačku ili Hrastovičku goru«, a ama baš nitko ne kaže »idem na vrh Cepeliš« već »idem na Piramidu«. To je uobičajeni narodski naziv za vrh i glavni vršni greben ove gore. Kad sam o tome razgovarao s gospodom Jasnom Kosović i drugim članovima Komisije za planinarske puteve HPS-a koji su obišli ovu goru i predložili da se u Hrvatsku planinarsku obilaznicu unese u narodu uobičajen naziv za vrh Hrastovičke gore – Piramida, ni ona niti ostali članovi povjerenstva to nisu prihvatali – s razumnim obrazloženjem: ako je na svim topografskim kartama i atlasima vrh označen imenom Cepeliš, tako treba i ostati. Promjena bi samo zbunjivala buduće posjetitelje. Upozorio sam da se danas kod mjesnog stanovništva pod imenom Cepeliš isključivo podrazumijeva selo na sjevernom nižem bilu Hrastovičke gore (i potok pored njega), ali je povjerenstvo ostalo do sljedno da treba ostati onako kako se do sada pisalo, a ne kako narod govorи.

Napokon se razložno može postaviti i pitanje što se podrazumijeva pod izrazom mjesno stanovništvo jer očito svi ne govore i ne misle isto. Inače ne bi bilo prijepora. Treba li o tome pitati samo jedno selo ili i ostala, do koje udaljenosti, treba li o tome provesti referendum, odnosno kako utvrditi jedinstveni narodni naziv, ako znamo da i različita naselja pa i četvrti mogu imati različite varijante naziva za ista mjesta?

Prof. Babić u svom nesretnom odgovoru objavljenom u »Jeziku« piše, doduše, da »odgovor nije jednostavan«, ali »da je od Hrastovica etnik Hrastovčanin, a pridjev hrastovački... povjesno i poredbeno gledano razumljivo i da nitko u to nije dirao, problema ne bi bilo. ... Taj netko primijetio je nešto što mu se činilo logičnim prema obliku i značenju osnovne riječi ...sto

Nedoumica na planinarskom putokazu: vrh Hrastovičke ili Hrastovačke gore (snimljeno 12. travnja 2006.).

se pridjeva tiče... moglo bi biti hrastovački i hrastovički, ... ali s obzirom na obavijesnost ... hrastovički odmah pokazuje da je osnovna imenica Hrastovica, a hrastovački to ne pokazuje tako jasno, vuče na Hrastovac, ali kad je općenito usvojeno hrastovački, ... onda to ne bi trebalo mijenjati po načelu »quieta non movere«, što je ustaljeno ne treba mijenjati bez velikoga razloga. ... a budući da bi promjena zahtijevala velike napore i veće troškove, to su i razlozi za ostajanje kod tradicionalnih likova veči. Zato pitaljica ima pravo», zaključuje prof. Babić.

Očito je da je prof. Babić prihvatio teze: da je pridjev hrastovački jedini povjesni oblik ktetika, da je to općenito usvojen oblik i da je netko svjesno u zadnje vrijeme pokušao nametnuti novi, doduše primjeri, ali »povjesno neutemeljeni« oblik – hrastovički. Na temelju toga je iznio mišljenje da ne treba bez potrebe mijenjati ono što je općenito usvojeno već i zbog troškova koje ta promjena izaziva.

Teško se može iz krivih postulata izvući ispravan zaključak, ma kako on djelovao logično. A pridjev hrastovački nije jedini, a uvjeren sam ni najučestaliji oblik ktetika zabilježen u povjesnim dokumentima, planinarskoj i znanstvenoj literaturi. Štoviše, ako se može govoriti o pojmu općenito usvojenog, to je moguće u posljednjim desetljećima i to za oblik hrastovički. Ne postoji nikakva tajanstvena osoba ili duh koji nevjerojatnim moćima bezobzirno na silu mijenja stoljetne navade.

Ne želim se petljati u prosudivanje što je jezično ispravnije jer za to nisam kvalificiran. Još se manje želim petljati u neshvatljive odioznosti među jezikoslovima, ali se ne može prešutjeti da osim spomenutoga velikog Akademijina rječnika još samo neki rječnici imaju decidiran odgovor i glede etnika i pridjeva koji se odnosi na Hrastovicu. To su Veliki Aničev rječnik hrvatskoga jezika i Hrvatski enciklopedijski rječnik u izdanju Libera i u suizdanju s Jutarnjim listom. Tamo piše: »Hrastovičanin *m* (Hrastovičanka *ž*) (Nominativ množine: Hrastovičani) stanovnik Hrastovice; hrastovički pridjev koji se odnosi na Hrastovicu i Hrastovičane.« Svidjelo se to nekome ili ne! Iza tih rječnika stoji također uvaženi jezikoslovac, sad već pokojni, prof. dr. Vladimir Anić.

Nemam običaj pisati uredništвima časopisa, a zadnji puta sam to učinio prije nekih pedesetak godina. No, ovoga sam puta morao reagirati, jer ne mogu prihvatići da se olako mijenja jezik kojim su se služili toliki hrvatski planinarski pisci i znanstvenici tijekom prošlog stoljeća i danas, a posebno mi se čini ružnim podvala jednom uvaženom jezikoslovcu i akademiku i zloporaba njegova mišljenja. Ako se slažete sa mnom, molio bih Vas da sačuvate Hrastovičku goru barem u »Hrvatskom planinaru«.

S planinarskim pozdravom!

Marko Kovačević, Petrinja

DJEĆJI VRTIĆ »TIČIĆI« NOVIGRAD I HPD »PLANIK« UMAG

U HP-u 4/2008 objavljen je članak o planinarskim izletima sa školskom djecom, a evo i nekoliko riječi o tome kako se planinarenjem mogu baviti i djeca u još ranijoj dobi – u vrtiću. Dječji vrtić »Tičići« iz Novigrada i HPD »Planik« iz Umaga imaju iza sebe već pet uspješnih godina suradnje.

Nakon jednoga »probogn« planinarskog izleta za djecu i roditelje na Žbevnicu i njihovih pozitivnih reakcija, tete Gabrijela Močibob i Marinela Vadnov iz dječjeg vrtića »Tičići« odlučile su pokušati ozbiljnije i organiziranije. Za pomoć smo se obratili HPD-u »Planik« iz Umaga, i na obostrano zadovoljstvo krenuli sa suradnjom.

Pedagoške godine 2003/2004. po prvi puta smo u vrtiću »Tičići« ponudili roditeljima i djeci da se pri-druže našim planinarskim pohodima. Kao i svaka ozbiljna organizacija, krenuli smo s godišnjim planom, s planinarskim kutkom i oglasnom pločom, gdje su se izmjenjivali podaci o izletima, planinarenju, zanimljivosti i fotografije s naših pohoda, a izradili smo i svoje male planinarske knjižice. Te prve godine organizirali smo četiri izleta, i to pohod na Žbevnicu, izlet od

Grožnjana do Sv. Jurja, uspon na Korita i Brajkov vrh te obilazak Huma i Kotli.

Naše se planinarenje uvelike razlikuje od planinarenja odraslih. Sve, dakako, započinje pripremama u vrtiću. Po nekoliko tjedana prije izleta roditelje i djecu upoznajemo s krajem u koji idemo i posebnostima koje ćemo tamo vidjeti. Nastojimo da nam pješačenje ne bude dulje od četiri sata i planiramo česte zastanke na mjestima pogodnim za odmor i igru. Po povratku stečena iskustva prenosimo i u likovni izraz (na Žbevnicu je to bila igra zmajevima, u Sv. Jurju ponuđeno je i djeci i roditeljima crtanje i slikanje istarskih kuća, u Kotlima smo izradivali plovila od neoblikovanog materijala i puštali ih u vodu...). O našim se izletima mnogo pričalo i uvijek se s nestrpljenjem isčekivao idući pohod.

Do sada smo organizirali 20 pohoda. Nazivi tih izleta dobro dočaravaju što smo sve doživjeli: uspon na Žbevnicu, pješačenje od Grožnjana do Sv. Jurja, obilazak Huma i Kotli, uspon na Korita i Brajkov vrh, staza sv. Šimuna u Gračišću, pješačenje Novogradskom stazom, pješačenje oko Fužina, pješačka staza u

Jedinstvena planinarska vrtićka grupa iz Istre pred planinarskom kućom na Javorovoj kosi u Gorskem kotaru

Kaštelu, jesen u Pirelićima, Parenzanom od Završja do Oprtlja, Breg i Motovun, Rabac – Labin, Ravna Gora – uspon na Javorovu kosu (trodnevni izlet), oko Buzeta, oko Pazina te Kanin i Montasio (trodnevni pohod u Italiju). Na neka smo mjesata išli i više puta i u različita godišnja doba.

Kroz skupinu je prošlo 55-oro djece našeg vrtića. Tom broju moramo pribrojiti i njihove roditelje, poneku stariju sestru i brata, a ponekad su nam se u pohodima pridružila i djeca i roditelji iz susjednoga talijanskog vrtića u Novigradu te djeca i roditelji iz susjedne općine Brtonigla, područno odjeljenje Kari-gador. Naš je trud prepoznao i grad Novigrad te nas već niz godina finansijski pomaže u podmirivanju troškova prijevoza.

Na svečanom druženju 18. travnja 2008. u gradskoj vijećnici prisjetili smo se svih naših pohoda i ljeđnih trenutaka u prirodi. Sva su djeца za uspomenu dobila zahvalnice, a nagrađeni su članovi HPD-a »Planik«, koji su nam pružili veliku potporu. Posebnu zahvalnicu dodijeljenu Gradu Novigradu preuzeo je gradonačelnik Anteo Miloš, a zahvalnicu HPD-u »Planik« predsjednik društva Roberto Nemaz. Moramo posebno povhvaliti članove HPD-a »Planik« iz podružnica Buje, Buzet, Novigrad i Umag za suradnju i trud da na pohodima budemo sigurni i bezbjedni. Drago nam je što su naši i njihov rad prepoznali i drugi

Slatka nagrada za planinarske uspjehe

vrtići, pa HPD »Planik« barem jednom godišnje organizira izlet za umaški hrvatski i talijanski vrtić, te za hrvatski i talijanski vrtić iz Buja.

I za kraj poziv i ohrabrenje i drugima: i s malom se djecom može lijepo planinariti. Treba samo dobro odabrati i osmislići izlete, prilagoditi ih djeci, pa će svi uživati!

Gabrijela Močibob i Marinela Vadnov

PLANINARSKE KUĆE

PLANINARSKA KUĆA U KURTAGIĆA DOLCU NA KAMEŠNICI

Između vrhova Planinica (1612 m), Kolebajka (1535 m) i Trovrsi (1645 m) skriva se prekrasna visoravan okružena bukovom i jelovom šumom – Lipi ili Kurtagića dolac (1460 m). Dolac djeluje pitomo, posebice usred vegetacijske sezone. Dugačak je oko 400, a u najširem dijelu širok jedva stotinjak metara. O tome da je ovdje nekad bilo živo, svjedoče ruševine ljetnih stanova i torova za stoku, u kojima bi se boravilo od ranog proljeća do kasne jeseni. Danas su ostali tek tragovi nekadašnjega burnog života – nema više ni pastira ni njihovih stada, a i planinari ovamo rijetko navraćaju, premda je Dolac nekad bio omiljeno izletište splitskih planinara i skijaša. Razlog je u tome što dosad nije bilo planinarskog skloništa. No, u proljeće ove godine dovršena je planinarska

kuća koja će taj dio Kamešnice ponovno učiniti pristupačnim planinarama.

Planinarsku kuću u Kurtagića dolcu podigli su članovi HPU »Dinaridi« iz Splita sa svojim planinarskim priateljima iz PD-a »Kamešnica – Livno«. Veliku pomoć pružila je HGSS Stanica Split, čiji su stariji članovi rado posjećivali te predjele, nazivajući Kamešnicu snježnom oazom. Među njima je i naš poznati alpinist i putopisac Stipe Božić. Vrijedno je spomenuti da je davne 1934. HPD »Mosor« otvorilo planinarsko sklonište u neposrednoj blizini Dolca. Ostaci skloništa i danas su vidljivi, a bunar pored njega još je u dobru stanju.

Potaknuti tom ljepotom i zanimljivostima Kurtagića dolca, nismo dugo okljevali s donošenjem odluke

DARKO GAVRIĆ

Nova planinarska kuća u Kurtagića dolcu

o izgradnji kuće. Smatrali smo da bi mogućnost noćenja na ovoj planini mogla planinarima pružiti nešto više, jer bi mogli poduzeti veće ture.

Kako doći do Kurtagića dolca? Moguća su četiri pristupa. Najkraći je i najlakši onaj s Golog brda,

dokle je nedavno probijena šumska cesta. Markacija počinje na mjestu gdje cesta završava, a odatle do kuće može se stići za jedan sat lagana hoda. Na Golo brdo dolazimo iz Sinja preko Hana na rijeci Cetini, te dalje preko prijevoja Vagnja (1173 m). Zasad je to makadamska cesta, ali je u planu asfaltiranje. Idući tom cestom prelazimo i preko malograničnog prijelaza Bili Brig – Trnova Poljana, za što nam je trebala osobna iskaznica. Moguć je i prilaz iz mjesta Tribića (BiH), a traje oko dva sata ugodne planinarske šetnje, uz krasne vidike. Iz mjesta Giljeva stiže se za oko 3 sata, najprije makadamskom cestom, a zatim planinskim putom koji još nije markiran. Četvrti je prilaz grebenska staza koja vodi vrhovima Kamešnice. Upravo je zbog te grebенске staze bila potrebna izgradnja planinarske kuće. Penjanjem bilo kojom od tih staza priuštiti ćemo si užitak, a dolazak u Dolac ostat će svakome u nezaboravnom sjećanju i poticati na ponovni susret. U donjem dijelu kuće su blagovaonica i trijem, a u potkovljvu spavanaonica za dvadesetak osoba. Hvala svima koji su omogućili ostvarenje ovoga projekta.

Obavijesti o kući mogu se dobiti od Vece Huljeva (HPU »Dinaridi«) na tel. 091/793-27-67 i Željka Puđe (HPD »Kamešnica – Livno«) na tel. 00387/63/330-107

Darko Gavrić

DARKO GAVRIĆ

Kurtagića dolac na Kamešnici

PROF. DR. DARKO GRUNDLER

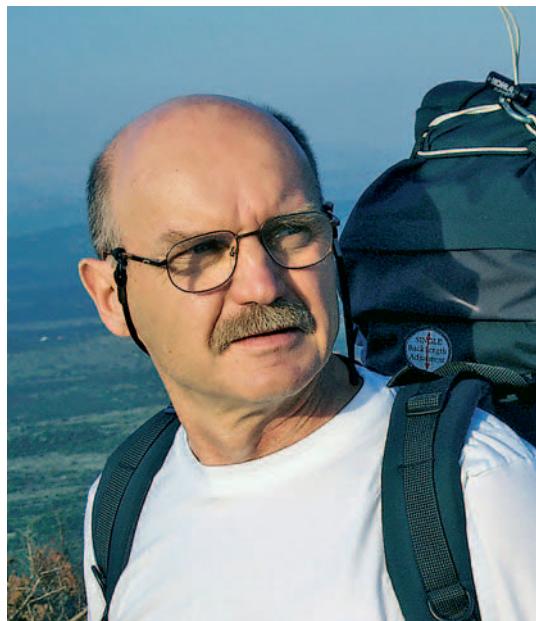
Prije nekoliko me je godina jedan planinar iz Kutine zamolio da mu posudim prastara godišta Hrvatskog planinara jer je znao da imam komplet. Tako sam upoznao Darka Grundlera, koji se prihvatio golema posla: izraditi temeljitu bibliografiju svih godišta časopisa. Shvatio sam da pred sobom imam ličnost u koju mogu imati povjerenja i posudio mu tražena godišta, premda ljubomorno čuvam svoj komplet koji je nastao višegodišnjim mukotrpnim skupljanjem.

Zadivila me zamašnost Grundlerova plana jer njegova bibliografija, za razliku od mojih iz 1959. i 1975., nije bila jednostavan popis članaka, nego je računalnom tehnikom obradio svaku i najmanju vijest, pa i svaku sliku. Osim toga, popratio ih je ključnim riječima i računalnim programom, tako da s lakoćom možete naći što god poželite ako bibliografiju potražite na internetu. I ne samo to! Ako vas zanima neki članak, taj će se jednostavnim klikom pojavit na zaslunu računala i možete ga istoga časa i pročitati jer je u međuvremenu velik dio građe digitaliziran. O svemu je tome on sam u prošlom broju napisao zanimljiv članak pod naslovom »Stotinu godišta nadohvat miša« (str. 26), pa to nećemo ponavljati.

Prof. Grundler je bibliografiju radio u tišini, anonimno i uporno. Radio ju je dvadeset (!) godina i završio u pravom trenutku – upravo uoči proslave stotoga godišta časopisa. Naglasimo s ponosom da se nitko drugi u Hrvatskoj ne može podići nečim sličnim, pa ni Matica hrvatska, ni Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti sa svih svojih 140 akademika. To ima samo naša amaterska (!) planinarska organizacija. Zato je Grundler sa svojom bibliografijom pun pogodak za HPS, a urednički odbor Hrvatskog planinara može biti zadovoljan što je taj informatički stručnjak odnedavna postao njegovim članom.

Novi član našega uredništva rođen je 13. prosinca 1949. u Zagrebu, a nakon fakulteta zaposlio se u Kutini, gdje i danas živi. Po zvanju je doktor znanosti iz područja računalstva, a po zanimanju izvanredni profesor na zagrebačkom Tekstilno-tehnološkom fakultetu. Napisao je više od dvadesetak knjiga i udžbenika iz svoje struke (jedna je nagrađena), a usto i brojne stručne članke. Zanimljivo je da je i autor knjige o računalima objavljene na Brailleovom pismu.

U svojoj 25-oj godini postao je članom HPD-a »Zagreb-Matica«, a nakon obnove PD-a »Jelengrad« u Kutini 1990., postaje njegovim članom. Iako je planinario po Sloveniji, Rumunjskoj, Austriji, Njemačkoj

i drugim zemljama, najradije hoda po Velebitu i Gorskom kotaru.

U PD-u »Jelengrad« bavi se različitim aktivnostima: označavanjem putova, planinarskim predavanjima, fotografijom, pomaganjem pri održavanju doma u Moslavčkoj Slatini i, posebice, vođenjem brojnih društvenih izleta. U novije doba popularizira nove tehnologije u planinarenju, npr. pripremu i vođenje izleta pomoću GPS uređaja i računalnih programa za prikaz i obradu zemljovida, programe za obradu digitalnih fotografija i dr.

Iako je zagovornik sigurnog planinarenja, Grundler je na Velebitu doživio nezgodu, koja je nakon intervencije Hrvatske gorske službe spašavanja sretno završila. O tome je prošle godine objavio uzbudljivu reportažu u »Hrvatskom planinaru«, dosad možda najbolji prikaz neke GSS akcije u našem časopisu (broj 10, str. 350).

Prof. Grundler drži da je pisana riječ u planinarstvu jednako važna kao i ostale planinarske aktivnosti i posebnu važnost pridaje popularizaciji planinarske literature. Tu svoju misao vodilju i stečeno iskustvo najbolje će moći plasirati kao član uredničkog odbora. Bit će to obostran dobitak. (<http://darkogrundler.net>; darko.grundler@plsavez.hr)

prof. dr. Željko Poljak

PLANINARSKI POHOD VINICA – MARTINŠČAK

Posljednjih je godina postalo tradicijom da HPD »Vinica« iz Duge Rese u svako godišnje doba priredi barem jedan izlet od Vinice do Martinščaka. Na tim je izletima uvijek mnogo članova društva, ali se često pridružuju i građani Duge Rese, kojima je to prigoda za rekreatiju i upoznavanje dugoreške okolice.

Kada smo dobili obrazac za kalendar akcija koje će se objaviti u »Hrvatskom planinaru« i HPS-ovom kalendaru, odlučili smo te izlete najaviti prije nego inače, kako bismo privukli i planinare iz drugih društava.

Prvi zimski pohod održan je 27. siječnja 2008. i bili smo ugodno iznenadeni odazivom. Na njemu je sudjelovalo više od 120 planinara iz PD-a »Dubovac«

MORIC VAHTARIĆ

Karlovac, »MIV« Varaždin, »Željezničar« Zagreb, »Klek« Ogulin i domaćeg »Vinica« Duga Resa. Prvo pitanje koje su nam postavili gosti bilo je: »Imate li vi kakav dnevnik za ove pohode?«. Ukratko, bilo nam je jasno da za proljetni pohod moramo napraviti dnevne, žigove i spomen-značke. Na žalost, na proljetnom je pohodu zbog lošeg vremena sudjelovalo samo 50-ak planinara, uglavnom iz Duge Rese, te gosti iz PD-a »Podsused«. Ljetni pohod održan je 6. srpnja, a jesenski je planiran za nedjelju 12. listopada.

Dnevnik pohoda koji je izdan ovoga proljeća vrlo je jednostavan. U njemu je prostor za četiri žiga (četiri godišnja doba). Žigovi se mogu dobiti samo na pohodu. Sudionici koji su bili na pohodima u sva četiri godišnja doba stječu pravo na spomen-značku i upis u knjigu obilazaka. Vrijeme obilaska nije vremenski ograničeno. Dnevnik se može naručiti kod HPD »Vinica« (Mrežnička obala 8, p.p. 18, 47250 Duga Resa) ili nabaviti u planinarskoj kući »Mladen Polović« na Vinici. Mogu se kupiti i na samom pohodu, po cijeni od 30 kuna.

Pohod uvijek počinje ispred planinarske kuće »Mladen Polović« na Vinici, obično oko 10 sati. Do kuće se stiže iz Duge Rese (1 h) ili iz Karlovca, od Male Svarče (1:10 h). Staza koja povezuje Vinicu i Martinščak ide preko vrha Vinice (321 m) i kroz vino-grade se spušta u Belaške Poljice. Kraj kamenoloma na Belaju staza dalje ide ispod Rogave i Vožića do zaselka Štefanci i dalje šumskom cestom do samog vrha Martinščaka (346 m). Cijela trasa može se proći za 2 sata lagana hoda. Predviđeno je da se sudionici pohoda istim putem vrate na Vinicu, no može se sići i u Gornji Velemerić (30 min), Ladvenjak (30 min) ili Tušilović (45 min).

Moric Vahtarić

DANI HRVATSKIH PLANINARA U BELCU 24. I 25. SVIBNJA

Čak oko 1200 planinara iz svih krajeva Hrvatske sudjelovalo je u ovogodišnjim Danima hrvatskih planinara, koji su održani 24. i 25. svibnja na južnim padinama Ivanšćice, kod planinarske kuće »Belecgrad« i u Belcu. Domaćini iz HPD-a »Belecgrad« ove godine obilježavaju desetu godišnjicu uspješnog rada, a tom prilikom primili su se zahtjevnog zadatka pripreme Dana hrvatskih planinara kod svoje planinarske kuće pod Belecgradom. Svečanost je održana pod visokim pokroviteljstvom Sabora, a sve nazočne na otvorenju 24. svibnja pozdravio je potpredsjednik Sabora Ivan Jarnjak. U bogatom i vrlo zanimljivom programu redali su se govornici, pjevački zbor iz osnovne škole u Belcu i zlatarske mažoretkinje, a na završetku svečanosti urednik Alan Čaplar predstavio je »Antologiju Hrvatskog planinara 1898 – 2008«, a voditelj ekspedicije na Cho Oyu Darko Berljak i članice ekspedicije prepričali su svoje dojmove s te ekspedicije i predstavili planove za uspon na Everest 2009. godine. U subotu poslijepodne i navečer upriličen je planinarski ples, a mnogi su planinari lijepo vrijeme iskoristili i za uspone na obližnje vrhove na Ivanšćici. Planinari iz udaljenijih krajeva prenoćili su u šatorskom naselju, planinarskim kućama na Ivanšćici i u Belcu, a drugoga dana došlo je još mnogo zagrebačkih planinara. Ured-

ništvo »Hrvatskog planinara« dijelilo je svima zainteresiranim stare brojeve časopisa, a svim planinarskim društvima koja su se evidentirala u upisnoj knjizi HPS je darovao netom tiskanu »Antologiju Hrvatskog planinara 1898 – 2008«. Iduće godine Dani hrvatskih planinara održat će se na Japetiću u Samoborskom gorju, a ugodač s ovogodišnjeg središnjeg skupa hrvatskih planinara bit će teško nadmašiti.

Alan Čaplar

WWW.IZFOTELJE.COM

WEB DUĆAN 0-24 SEDAM DANA U TJEDNU
WWW.IZFOTELJE.COM

Ne gubite vrijeme od boravka u prirodi. Što vam treba naručujte u bilo koje vrijeme, u udobnosti vlastitog doma uz šalicu omiljenog napitka.

NOĆNI MONOKULARI DALEKOZORI

Više informacija na WWW.LAPIS-PLUS.HR ili WWW.IZFOTELJE.COM

LAPIS PLUS **Veliki izbor**
WWW.LAPIS-PLUS.HR odjeće, obuće, torbi, ruksaka, noževa, kompasa, dalekozora
TEL:01/4668-785

YUKON PRO-LUX **FAST AIM** **SIMMONS** **WEAVER** **Paco** **LP BlackBird**

DANI DALMATINSKIH PLANINARA

PD »Sveti Ilij« iz Orebića bilo je 10. i 11. svibnja ove godine domaćin 27. dana planinara Dalmacije. Tom je prilikom ujedno obilježena 10. godišnjica osnutka planinarskog društva u Orebiću te 100. godišnjica izgradnje kućice pod vrhom Svetog Ilijе (961 m), koju je na tom mjestu dao sagraditi nadvojvoda Karlo, poslije austrougarski car.

Dan planinara u kampu hotela Komodor u Perni kraj Orebića započeo je već u petak u večernjim satima i nastavio se u subotu dolaskom i smještajem više od 500 planinara iz 30-ak planinarskih društava iz Dalmacije i unutrašnjosti, te iz susjedne BIH. Mnogi od njih posjetili su franjevački samostan, poznato groblje kapetana i muzej te uživali u jedinstvenom pogledu s vidikovca Gospe od Andela. Druženje je službeno započelo u 19 sati svečanim mimohodom Vodičke glazbe kroz kamp te se nastavilo pozdravnim govorima i prozivkom svih prisutnih društava, uz prigodnu razmjenu poklona. Uslijedila je velika fešta uz živu glazbu, nastup klape, logorsku vatru, povlačenje konopa i vatromet u ponoć, a sve je bilo začinjeno ponudom jela i pića po popularnim cijenama.

Rano ujutro planinari su krenuli na Sv. Iliju. Jedna je skupina išla preko Urkunića i Kabla do stare kućice, dok je drugi dio do nje stigao preko sela Bilo-

polja, lakšom stazom. Planinari su kod stare i nove kućice počašćeni travaricom i suhim smokvama, a bilo je pripremljeno i više od 200 litara čaja od ljekovitog bilja sa Svetog Ilijе. Na samome vrhu Vodička limena glazba izvela je hrvatsku himnu, a skup je ovjekovječio neumorni fotograf Šime Strikoman svojom 119. po redu milenijskom fotografijom.

Po povratku u kamp Pernu planinare je dočekao ručak »iz snova«, njokada od muflona i divlje svinje. U programu su sudjelovale i vrijedne orebičke gospode iz ogranka Lige protiv raka Korčula-Pelješac koje su sve sudionike skupa počastile slasnim domaćim kolačima. Zahvaljujući lijepom vremenu, prekrasnom prostoru kampa, neponovljivoj ljepoti Sv. Ilijе, ljubaznim domaćinima, odličnoj organizaciji te nadasve srdačnosti i druželjubivosti svih gostiju, Dani dalmatinskih planinara 2008. ostat će svima dugo u pamćenju.

Ivica Trojanović

»KAMENAROVI« DANI DRUŠTVA

I ove je godine, od 21. do 27. ožujka, šibenski HPD »Kamenar« obilježio Dane Društva. Tradicionalnu manifestaciju, koja se redovito priređuje već jedanaest godina, otvorila je predsjednica Društva dr. Sonja Šunko. Bilo je to na planinarskoj izložbi postavljenoj u atraktivnoj Gradskoj knjižnici »Juraj Šižgorić«. Građani su sa zanimanjem razgledali izložene slike »Kamenarovih« slikara-amatera, fotografije, serije poštanskih maraka na temu planine, prospekte društvenih aktivnosti i zemljovide s ucrtanim šibenskim planinarskim stazama. Drugoga dana manifestacije, namijenjene prvenstveno građanstvu i članstvu, organiziran je izlet na kojem se pješačilo uz rječicu Krčića nizvodno. Zbog kišna i vjetrovita vremena izostala je uobičajena masovnost. Loše je vrijeme umanjilo doživljaj pješačenja nedirnutom ljepotom kanjona ovoga prvog Krkinog pritoka. No, zato je Topoljski buk plijenio svojim šumom i raskošnošću velike količine vode. Na uskrsni ponедjeljak upriličeno je druženje u planinarskoj kući »Čičo« podno Orlovače na Trtru. Kao i uvijek, među gostima su bili članovi prijateljskoga planinarskog društva »Malačka« iz Donjih Kaštela. Veselo druženje iskoristili su za uspon na vrh Trtra, gdje su razgledali vjetroelektrane.

Za program završnog dana manifestacije vladalo je veliko zanimanje. U prepunoj dvorani Gradske knjižnice članovi ekspedicije šibenskog HPK »Sveti Mihovil« predstavili su svoj uspon na najviši vrh Afrike, Kilimandžaro (5985 m). Predstavljanje je imalo velik promidžbeni uspjeh, pa se može očekivati pristup novih članova u planinarske redove, posebno mladih.

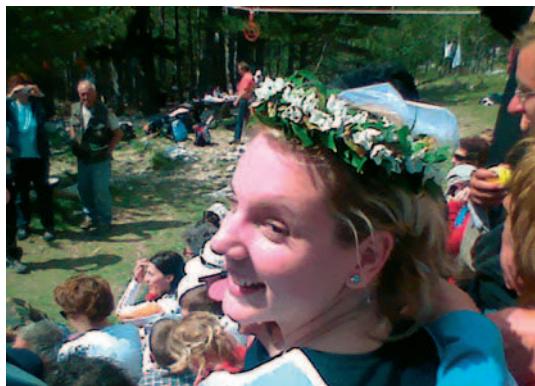
Zanimanje Šibenčana za programe Dana Društva obvezuje organizatora da ih priređuje i ubuduće te da osmišljava nove i zanimljive sadržaje.

Ante Juras

ODA PROLJEĆU

Posljednje nedjelje u travnju bio je ispunjen jedan od najvažnijih, ako ne i najvažniji preduvjet za uspješan planinarski izlet – lijepo vrijeme. Jutarnje nebo samo s ponekim oblačkom te samo lagana bura nagovještavali su da će se na Imberu odigrati jedna od uspješnijih »Oda proljeću«. To je tradicionalna akcija koju HPD »Imber – Mosor« iz Omiša organizira svako proljeće, upravo posljednje nedjelje u travnju.

Ove se godine okupilo oko 170 planinara i ljubitelja prirode. Svi su bez teškoća stigli do izvora i kućice na Omiškoj Dinari, gdje su se mogli odlučiti za uspon na Kulu ili za upoznavanje jame na Imberu. Za to se vrijeme u hladu borova pripremao tradicionalan planinarski ručak – fažol.

Ilijana Ješić – Vila Imbera 2008.

Oko 14:15 sati spustila se među razdragane planinare i izletnike »Vila Imbera«, najavljeni, kako to i priliči, zvukom trube. Bila je to ove godine dvadeset-petogodišnja studentica iz Omiša Ilijana Ješić, koja u slobodno vrijeme izrađuje nakit i bavi se fotografijom. Nakon zajedničkog fotografiranja, »Vila Imbera« obavila je svoj prvi zadatak – zajedno s predsjednikom društva, Zvonom Kujundžićem, predala je diplome polaznicima planinarske škole PD »Imber – Mosor« iz Omiša.

Potom su slijedile športske igre. U finalu skakanja u vrećama, u kojem se natjecalo deset ekipa, pobijedila je, nošena snažnim navijanjem nazočnih, mlađašnja ekipa »Spice girls« iz Omiša (Petra Križanac i Marina Fistanović, rođene 1998. i Iva Jurko, rođena 1997.), nadvisivši velike favorite natjecanja, »Pantine momke« iz Borka. Trećeplasirana je bila ekipa »Veseli« iz Omiša. U Imber alki pobijedila je ekipa »Bepo« iz Omiša, koja je u dvije trke sakupila 6 punata (oba puta u sridu). Drugo su mjesto zauzeli »Borački blesimetri« iz Borka, a treće »Kujundžerosi« iz Omiša.

Nakon završetka natjecanja predana su priznanja pobjednicima te diplome predstavnicima svih planinarskih i drugih društava koja su bila na »Odi proljeća«. Bilo je sedam planinarskih društava iz Splita, Makarske, Imotskog, Kaštela i Omiša, speleološki klub »Špiljar« iz Splita, klub ekstremnih sportova »Extrem« iz Makarske i HGSS Split – te izletnici iz Omiša, Splitsko-dalmatinske županije i dvoma turistima iz Nizozemske.

Nakon dodjele priznanja posjetitelji su se počeli polako razilaziti s nadom da će iduća »Oda proljeću 2009.« biti čak i bolja, a možda i posjećenija.

Miomir Fistanović

18. PLANINARSKI MARATON PO MOSORU

Ove je godine planinarski maraton po Mosoru održan 3. svibnja, a na njemu je sudjelovalo 31 planinar. Organiziralo ga je HPD »Ante Bedalov« iz Kaštel Kambelovca, a ovaj je maraton bio 18. po redu. Grebenskim putom preko sedam vrhova Mosora, od Klisa do Omiša, prošlo je 14 planinara iz planinarskih društava i klubova »Scout« Samobor, »Borik« Đurđevac, »Bijele stijene« Mrkopalj, »Jelinak« Trilj, »Sveti Mihovil« Šibenik i »Ante Bedalov« Kaštel Kambelovac. Prvi je na cilj kod Crkve svetog Petra – Priko u Omišu stigao Vinko Tomaš, član PD »Borik« iz Đurđevca. On je tešku stazu prošao za 6 sati i 15 minuta. Drugi je bio Mario Limov (6 sati 42 minute), a treći Mijo Kožić, obojica članovi HPK-a »Sveti Mihovil« iz Šibenika. Najbolja planinarka bila je

Vinko Tomaš iz Đurđevca, pobjednik 18. planinarskog maratona po Mosoru

Marica Mihaljević iz Šibenika. Najstariji planinar koji je došao na cilj bio je 61-godišnji Vinko Bedalov iz Kaštel Kambelovca. Najbolji su dobili zlatnu medalju »Kolijevkom hrvatske državnosti« jer je maraton nastavak planinarskog puta toga imena, koji se proteže od Bijela do Klisa.

Josip Pejša

ALPINISTIČKA ŠKOLA PD DUBOVAC

Svečanom podjelom diploma, uz kratak govor predsjednika PD »Dubovac« Vitomira Murganića, vode škole Dubravka Butale te pomoćnika vode škole i pročelnika Alpinističkog odsjeka »Dubovca« Željka Ivasića, završila je proljetna karlovačka alpinistička škola. Započela je 11. ožujka 2008., a završila je izletom 10. i 11. svibnja u Paklenicu. Uz predavače i instruktore iz Karlovca nesobičnu i veliku pomoć pružili su i Darko Berljak, Branimir Rajšel, Jana Mijailović i Marko Vučinić. Školu su završila 23 polaznika. Ispunjanim alpinističkim smjerom, uz steknena teorijska i praktična znanja, oni su stekli naslov »alpinista pripravnika«. Vježbali su i učili na Okiću, Severinu na Kupi (u Klancu), Kamenjaku, Baškim Oštarlijama (na Božinu kuku), Kleku, Ogulinu (na umjetnoj stijeni) i u Velikoj Paklenici.

Ova škola, ali i značajno povećanje članstva PD-a »Dubovac« i drugih društava u regiji, dobar su pokazatelj zanimanja za takav oblik sportske i planinarske aktivnosti. Školu su polazili i članovi iz drugih druš-

tava i gradova, a vodio ju je dugogodišnji planinar, alpinist i speleolog, instruktor HGSS-a Dubravko Butala, uz pomoć Željka Ivasića.

Željko Ivasić

SVE POHVALE KUTJEVČANIMA

Jedno od najmlađih planinarskih društava u Hrvatskoj je HPD »Vidim« iz Kutjeva, gradić smještenog na južnim padinama Krndije, u najvinorodnijem dijelu Požeške kotline. Na svojoj skupštini 29. ožujka u Vatrogasnem domu pobrojali su sve ono što su marnim radom postigli u minulih godinu dana.

Prema izvještaju predsjednika Društva Antuna Korena, Kutjevčani su već 1935. osnovali PD »Krndija«. Društvo je sve do Drugog svjetskog rata materijalno pomagao veleposjednik Zdenko Turković. Društvo je obnovljeno sredinom prošlog stoljeća i djelovalo je desetak godina, a u razdoblju pasivnosti nekolicina članova nastavila je planinariti u sastavu požeškog »Sokolovca«.

Svoju aktivnost članovi HPD-a »Vidim« tijesno povezuju s manifestacijama koje organiziraju lokalne vlasti, Turistička zajednica te ostale organizacije i udruge grada Kutjeva. Riječ je o međunarodnoj povjesno-turističkoj priređbi »Putovima Trenkovih pandura – Marija Terezija u Kutjevu 1741.« te Danima sv. Martina i sv. Vinka. Tim je manifestacija nazocijao velik broj gostiju, a među njima je bilo više od tisuću planinara iz Hrvatske, Bosne i Herce-

Polaznici alpinističke škole »Dubovac« pred planinarskim domom »Dr. Maks Plotnikov« pod Okićem

govine i Vojvodine. Oni su prošetali najljepšim dijelovima Krndije i kutjevačkog vinogorja. Brigu o njima vodili su kutjevački planinari, potvrdivši da su odlični organizatori i domaćini.

Kroničarka Društva Ljubica Hruškar govorila je o izletničkim i drugim aktivnostima kutjevačkih planinara. Uz šetnje Krndijom, bili su gosti planinarskih kolega iz Slavonskog Broda, Našica, Velike, Pakraca i Novske. Uz pomoć našičkih planinara markirali su staze po Krndiji te uredili odmoriste i izvor Mitrovac.

Da su kutjevački planinari svojim jednogodišnjim radom stekli ugled i poštovanje govori i činjenica da su na njihovoj Skupštini nazočili, uz predstavnike lokalne vlasti i udruga, izaslanstva planinarskih društava iz Belišća, Đurđenovca, Feričanaca, Križevaca, Našica, Orahovice, Osijeka, Pleternice, Požege, Velike, Stanice HGSS Požega i Parka prirode Papuk. Njihovim pozdravima i dobrim željama pridružili su se riječima podrške Ante Pavković, gradonačelnik Kutjeva, i Miro Mesić, predsjednik Slavonskoga planinarskog saveza. Sve je završilo zajedničkom večerom i veselicom.

Ivan Jakovina

HPD »KOZJAK« IZABRAO NOVU UPRAVU

Budući da je predsjednik Upravnog odbora HPD-a »Kozjak« Ladislav Barić podnio ostavku, te da su isto učinila oba dopredsjednika, Nadzorni odbor sazvao je izvanrednu skupštinu društva, koja je održana 4. travnja u Vatrogasnem domu u Kaštel Sućurcu. Na skupštini su sudjelovala 52 člana.

Izvješće o radu za proteklo razdoblje podnio je predsjednik u ostavci Ladislav Barić. Društvo se osobito skrbilo o očuvanju okoliša, a uz put koji vodi od mjesnoga groblja do doma »Putalj« u dužini od 11 kilometara, posadene su masline. Dosad je posađeno oko 600 maslina, no akcija se nastavlja te je u planu sadnja još oko 400 stabala. Po svemu sudeći, taj je planinarski pothvat jedinstven u našoj zemlji. Postupno se obnavlja dom »Putalj«, a radovi su već u završnoj fazi. U proteklom razdoblju organizirani su brojni izleti diljem Hrvatske, a u društvo je učlanjeno mnogo mladih članova, koji se ističu na radnim akcijama. Posebno smo ponosni što je HPS naš dom »Putalj« proglašio najboljim planinarskim objektom u 2007., čime je naš višegodišnji trud napokon dobio priznanje. Ovim putem obavještavamo sve planinare da vezu s domom »Putalj« mogu dobiti na mobitel 098/13-18-481, jer je fiksna telefonska linija često u prekidu.

Pri izboru nove uprave priliku su dobili mladi članovi. Za predsjednika je izabran Tino Soldo, za dopredsjednika Domagoj Božin, a osim njih Upravni odbor činit će još 6 članova. Špirko Domljanović

29 NOVIH MARKACISTA

Komisija za planinarske puteve HPS-a održala je 31. svibnja i 1. lipnja na Baškim Oštarijama tečaj za markaciste, na kojemu su sudjelovali planinari iz 10 planinarskih društava. Prvi je dan održan teoretski dio tečaja, a sutradan je, nakon provjere znanja, organiziran praktični dio nastave. Na kraju tečaja je 29-oro planinara dobilo diplome, člansku iskaznicu markacista i priručnik Zdenka Kristijana »Planinarski putovi«. Tečaj je vodila pročelnica Komisije za planinarske puteve Jasna Kosović s instruktorima Borisom Bjedovom, Hrvjem Goldom, Ronaldom Schreinerom i Tomislavom Pavlinom. Suorganizator tečaja bilo je PD »Željezničar« iz Gospića, koje je osiguralo tehničku pomoć, smještaj i prehranu u planinarskoj kući »Vila Velebita« na Baškim Oštarijama.

Edo Fajdić

Novi markacisti kod planinarske kuće »Vila Velebita«

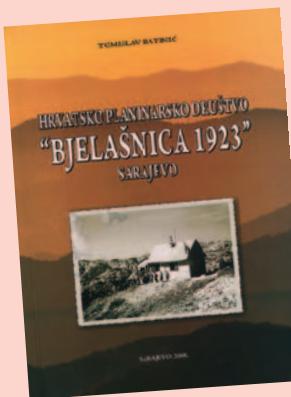
IZ RADA HPD-a »ZAVIŽAN« U SENJU

HPD »Zavižan« u Senju ima 190 članova i jedna je od najaktivnijih udruga u gradu. Nakon ostavke predsjednika i dopredsjednika, održana je 13. prosinca 2007. izvanredna izborna skupština Društva, na kojoj je dosadašnji predsjednik Željko Matijević podnio izvješće o radu u protekle tri godine. U tom je razdoblju Društvo postiglo zavidne rezultate. Ospozljena je kuća na Mrkištu na Velebitu, s 55 postelja, koja je svečano otvorena prigodom Dana hrvatskih planinara 2006. Za tu je akciju HPS Društvo dodijelio priznanje za najbolje organiziranu planinarsku akciju te godine.

U kući na Mrkištu organizira se vikendom tijekom ljetnih mjeseci dežurstvo, a ostalih se dane kuća može koristiti po dogovoru. Kuća je dobro

KNJIGA O HPD-u »BJELAŠNICA 1923«

Hrvatsko kulturno društvo »Napredak« u Sarajevu objavilo je knjigu »Hrvatsko planinarsko društvo Bjelašnica 1923«, koju je pripremio istaknuti sarajev-

ski planinar prof. Tomislav Batinić. Ta monografija sadrži mnogo arhivske građe iz razdoblja od osnutka Društva 1923. do 1945., koja se čuva u planinarskom arhivu Gradskog muzeja u Samoboru. Knjigu su u Kamenom teatru 55 u Sarajevu 16. travnja predstavili prof. dr. Franjo Božur i Drago Bozja.

SPORTSKO PENJANJE

Hrvatski planinarski savez ovom knjigom nastavlja svoju važnu misiju – školovanje stručnih kadrova, ovaj put za atraktivnu specijalističku djelatnost sportsko penjanje. Zajedno s Čujićevim penjačkim vodičem "Croatia", sada je sportsko penjanje pokriveno literaturom i to na vrhunski kvalitetan način i sadržajno i grafički (urednik Alan Čaplar). Autori

Siniša Hrestak i Dinko Janković su u 15 poglavlja, na 192 stranice ilustrirane s preko 300 crteža i fotografija, pregleđeno, didaktički vješto i koncizno, tj. istovremeno iscrpno i sažeto, obradili sva poglavlja držeći se Programa školovanja HPS-a. To im je uspjelo, među ostalim, i zato što su prije stekli iskustvo izdavanjem skriptata o istoj temi, a Siniša Hrestak nedavno je prvi u Hrvatskoj diplomirao na Kine-

ziološkom fakultetu s temom iz sportskog penjanja (Ozljede u sportskom penjanju). Na kraju knjige dodani su podaci o HGSS-u, penjalištima u Hrvatskoj i rječnik pojmoveva. Knjiga je tiskana 2008., broširana je i tvrdo uvezana (naručitelj može odabrati kakav uvez želi), formata 22x15 cm, a naručuje se kod HPS-a. Cijena broširanog izdanja je 80 kuna, a tvrdo ukoričenog 100 kuna.

prof. dr Željko Poljak

posjećena pa je mnoga planinarska društva koriste za svojih posjeta Velebitu. U 2007. postavljen je na postojeći krov nov metalni pokrov. Osim toga, uređene su i markirane staze Mrkvište – Javornik i Mrkvište – Šegotski Tadijevac – Goljak – Golić sa spustom na cestu Alan – Mrkvište. Na stazama Siča – Plančice, Senj – Sijaset – Žukalj i Jakovljevići – Krajačeva kuća – Mekuša – Jadičeva plan – Batinovica obnovljene su markacije. Redovito se organiziraju društveni izleti u hrvatske planine, a organizirano je i više dvodnevnih i trodневnih izleta. Prošle je godine društvo od Grada Senja dobilo prostoriju u zgradici »Ožegovićianum«, koju su planinari uredili i koriste je za sastanke četvrtkom. Za uređenje dotrajalog krova kuće Sijaset nabavljen je sav potreban građevinski materijal, a značajnu pomoć za nabavku materijala dao je i HPS.

Na skupštini su izabrani novi dužnosnici Društva: za predsjednicu Neda Turinu, za dopredsjednika Vladimir Žunić, za tajnicu Bosiljka Filipović i za blagajnicu Nada Slavković.

Obavijesti o planinarskoj kući »Mrkvište« mogu se dobiti na tel./fax. 053/885-372 te na mobitele 098/970-88-73 (Ana Lopac) i 099/212-0781 (Vladimir Žunić)

Mirko Belavić

PLANINARSKI ŠPANCIR-POHOD

HPD »MIV« Varaždin ove godine počinje s ciklusom planinarskih pohoda koji će se pod nazivom Planinarski špancir-pohodi održavati u sklopu međunarodno poznate manifestacije »Špancirfest« u Varaždinu. Ove će se godine »Špancirfest« održati od 22. do 31. kolovoza, a pohod će biti upriličen u subotu 23. kolovoza.

Trasa pohoda svake će se godine mijenjati, tj. pohod će biti na drugom području Varaždinske županije, uvjek s rekreativnim sadržajima, na poznatim i manje poznatim atraktivnim destinacijama. Za prvi pohod odabran je smjer Novi Marof – Turčin – Varaždin, dug 16 kilometara. Na pohod se polazi od 9 do 11 sati sa željezničke postaje u Novom Marofu. Put vodi dolinom rijeke Bednje preko mosta do brežuljaka i zaselka Oštrice. Slijedi spust do izletišta »Lužec« s jezerima i uređenim izvrima, gdje će ujedno biti KT s okrjepom. Put se nastavlja dolinom potoka, potom se blago uspinje prema vinogradima iznad sela Presečna, a zatim ravnim dijelom kroz Topličku šumu do sela Lužana i Varaždinbrega. Slijedi

nastavak puta do izletišta na ribnjacima »Mali raj«, pa do Turčina, dalje do mosta na rijeci Plitvici i gradom do V. osnovne škole, koja se nalazi pored Vatrogasnog doma.

Subotnje poslijepodne rezervirano je za razgledavanje Varaždina i za zanimljiv program »Špancir-festa«. Sudionici špancir-pohoda koji i drugi dan žele boraviti u Varaždinu na »Špancirfestu« ili otići na

neki od planinarskih izleta u okolici moći će prenoći u prostorima V. osnovne škole ili kod članova HPD-a »MIV« u Varaždinu. Za prvi pohod svaki će sudionik dobiti dnevnik pohoda, a planinsarska društva ili druge udruge spomenicu. Obavijesti o pohodu mogu se dobiti na tel. 042/231-764 ili mob. 091/57-01-392 (Milan Turkalj).

Hranislav Skenderović

KALENDAR AKCIJA

26. - 27. 7.	Logovanje na Mrkvištu Velebit, pl. kuća "Mrkvište"	PD 'Zavižan', Senj Ana Lopac, 098/97-08-873
27. 7.	Pohod 'Kretanje - zdravlje' na Ivanščicu Ivanec - Prigorec - Žgano vino - Ivanščica	HPD 'Ivančica', Ivanec Borislav Kušen, 042/782-135, 098/90-31-833
2. 8.	Pohod na Dinaru Dinara: Glavaš - D. Torine - vrh Dinare	HPD 'Sinjal 1831', Kijevo Marko Gojević, 091/52-15-285 Nikola Gojević, 091/54-74-582
3. 8.	Pješačenje oko Lokvarskog jezera Lokvarsko jezero (Mrzla Vodica - Lokve)	PD 'Špicunak', Lokve Vili Novak, 051/831-148, 091/25-28-104
15. 8.	Hodočašće u Krasno Velebit: Žukalj - Krasno	PD 'Zavižan', Senj Ana Lopac, 098/97-08-873
15. 8.	Pohod na Skitaču - Dan PD 'Skitaci', Labin Labin - Skitača	PD 'Skitaci', Labin pd.skitaci@pu.t-com.hr, 091/51-03-532
23. 8.	Planinarski špancir-pohod Novi Marof - Turčin - Varaždin	HPD 'MIV', Varaždin Milan Turkalj, 042/231-764, 091/57-01-392
31. 8.	5. ljetni pohod Sesvete - pl. dom 'Lipa' Medvednica, pl. dom 'Lipa'	HPD 'Lipa', Sesvete www.hpdlipa.hr, info@hpdlipa.hr
1. 9.	Izlet Kastav - izvor Rječine Kastav - Lužina - Kopica - izvor Rječine	PD HPT 'Učka', Rijeka Ilija Blatanić, 098/305-831 Marica Miškulin, 098/305-853
6. 9.	Slet planinara Slavonije Psunj: pl. dom 'Omanovac'	PD 'Psunj', Pakrac Zvonimir Miler, 098/436-176
6. 9.	Misa na Obruču Obruč, Hahlići	PD 'Obruč', Jelenje Vedran Stipić, 091/72-61-938 Mario Mašnarić, 099/59-82-207
7. 9.	Pohod na Kamene svate Medvednica, Kameni svati	PD 'Susedgrad', Podsused Ivo Župančić, 01/34-90-148 Donat Gašljević, 091/50-30-580
7. 9.	Obilazak Belečkog planinarskog puta Ivanščica	HPD 'Belecgrad', Belec Stjepan Hanžek, 091/79-41-399 Verica Havočić, 098/16-09-056

Vrhunac
outdoor oprema

Zagreb: Vlaška 78, tel: +385 1 4572 323,

Rijeka: Janeza trdine 9, tel: +385 51 315001

Pro Montana

e-mail: vrhunac@vrhunac.hr

www.vrhunac.hr

*Vrhunska oprema
za vrhunske rezultate!*

OPREMA ZA AKTIVAN BORAVAK U PRIRODI:

- ▶ planinarenje
- ▶ kampiranje
- ▶ alpinizam i sportsko penjanje
- ▶ speleologiju
- ▶ alpsko i turno skijanje

Članovima HPS-a na gotovinsko plaćanje odobravamo popust **-10%**
a na jednokratno plaćanje karticama **-5%**